

”Den enes skräp - den andres skatt”

Materialanskaffning inom slöjden

Alina Holmström

Magisteravhandling i slöjdvetskap
Fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier

Åbo Akademi

Vasa, 2023

Abstrakt

Författare	Årtal
Holmström Alina	2023
Arbetets titel	
”Den enes skräp- den andres skatt ” Materialanskaffning inom slöjden	
Opublicerad avhandling för magisterexamen i slöjdvvetenskap	Sidantal
Vasa: Åbo Akademi. Fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier	49
Referat	
<p>Materialanskaffning inom slöjden är något som varje slöjdlärare skall göra, men som nybliven slöjdlärare kan det vara svårt att veta hur man skall göra. Detta gör att det är bra att kunna se hur andra mera erfarna slöjdlärare gör med materialanskaffningen.</p> <p>Syftet med studien är att undersöka hur slöjdlärare resonerar kring och gör materialanskaffning för slöjdundervisningen.</p> <p>Forskningsfrågor:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Hur resonerar slöjdlärare kring materialanskaffning inom slöjd?2. Hur gör slöjdlärare i praktiken för att skaffa material? <p>Forskningsfrågorna besvarades genom att jag slumpmässigt kontaktade 17 slöjdlärare i Svenskfinland. För att ha slöjdlärare som ställde upp på en semistrukturerad intervju. Jag fick sju informanter från olika delar av Svenskfinland som deltog i intervjuer. Fyra av informanterna är textilslöjds lärare och tre lärare i teknisk slöjd.</p> <p>I resultatet framkommer det att det finns en stor variation över vilka leverantörer som används, ekonomistorleken och hur mycket material som anskaffas samtidigt. Dessutom kom det fram att alla informanter på något sätt tar upp om hållbar utveckling i sin undervisning, men att användningen av återanvändbara material är varierande. Det framkommer även att informanterna anser att Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen hos vissa inte alls har betydelse vid materialanskaffningen, medan hos andra syns den. Detsamma gäller de lokala läroplanerna i de olika kommuner eller städer där informanterna jobbar.</p>	
Sökord	
Slöjdlärare, materialanskaffning, hållbar utveckling, återbruk och leverantör.	

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
1.1. Bakgrund och problemdiskussion.....	1
1.2. Syfte och forskningsfrågor.....	1
1.3. Disposition.....	2
2. Teoretisk bakgrund.....	3
2.1. Skolslöjdens innehåll ur ett mångsidigt material- och teknologiperspektiv.....	3
2.2. Lärarnas självbestämmanderätt och hur skolan utgör en del av kommunen och dess ekonomi.....	9
2.2.1. Ekonomi och budget inom slöjden.....	11
2.3. Principer om hållbar utveckling gällande materialval och ekonomi.....	12
2.3.1. Föreningar inom textilåtervinning.....	16
2.4. Tidigare forskning om slöjdmaterial och hållbarhet.....	17
3. Metod.....	22
3.1. Syfte och forskningsfrågor.....	22
3.2. Kvalitativ forskning.....	22
3.3. Val av datainsamlingsmetod.....	23
3.4. Informantval.....	24
3.5. Genomförandet av intervjuerna.....	25
3.6. Bearbetning och analys av data.....	25
3.7. Tillförlitlighet, trovärdighet och etiska aspekter.....	26
4. Resultatredovisning	28
4.1. Bakgrundsinformation.....	28
4.2. Forskningsfråga 1: Hur resonerar slöjdlärare kring materialanskaffning inom slöjd?..	29
4.3. Forskningsfråga 2: Hur gör slöjdlärare i praktiken för att skaffa material?.....	33
5. Diskussion.....	37
5.1. Resultatdiskussion.....	37
5.2. Metoddiskussion	39
5.3. Förslag på fortsatt forskning.....	41
6. Referenser.....	42
7. Bilagor.....	46
Bilaga 1: Inlägget på Facebook-sidan Slöjdlärare.....	46
Bilaga 2: Mejlet som skickades till de slumpmässigt valda slöjdlärarnas mejl-adresser.....	46

Bilaga 3: Intervjuguiden.....	47
-------------------------------	----

Figurer

Figur 1: Mängden material per elev i textilslöjd för åk 3–6.....8

Figur 2: Mängden material per elev i textilslöjd för åk 7–99

1. Inledning

1.1. Bakgrund och problemdiskussion

Det ämne som jag har valt att fördjupa mig i är materialanskaffning inom slöjden. Jag har valt att fokusera på slöjdlärares syn, tankesätt och agerande när det kommer till materialanskaffning. Mitt intresse att fördjupa mig i materialanskaffning inom slöjden uppstod i och med att man som nybliven slöjdlärare skall kunna göra materialanskaffningar även om det är något som man inte uttryckligen har gått igenom under sina studier. Jag kan tänka mig att materialanskaffningen görs på lite olika sätt i olika skolor och inom slöjdarterna. Jag anser att det behövs forskningsbaserad kunskap om materialanskaffningen inom slöjden då det är något som alla slöjdlärare skall göra inom sitt jobb. Detta kan hjälpa nyblivna slöjdlärare att i början kunna göra materialanskaffningar, då det ges exempel på hur andra slöjdlärare gör vid anskaffningen samt vad de tänker på, i och med att det handlar om så mycket olika slags material som används inom slöjden.

Inom slöjden finns det många olika slags material. Material skiljer sig från varandra beroende på om det är material som används inom textilslöjden eller inom den tekniska slöjden. Material av olika slag behövs inom slöjden för att elever skall genom att med händerna skapa och formge kunna uttrycka sig. I och med denna breda variationen av material i slöjden lockar det till kreativitet hos eleverna. (Utbildningsstyrelsen, 2014.)

I denna studie är jag intresserad av att ta reda på hur slöjdlärare resonerar kring och gör materialanskaffningar för sin undervisning inom slöjden. Jag är intresserad av att fråga informanterna om vilken budget de har, varifrån de skaffar materialen, hur mycket material de skaffar, hur de följer upp materialåtgången och ekonomi samt vad de anser om återanvändning. Dessutom är jag intresserad av att utreda vad slöjdlärarna anser om vikten med att erbjuda mångfald av material åt eleverna.

I denna avhandling förekommer termerna material, materialanskaffning, budget, slöjd, slöjdundervisning, hållbar utveckling och återbruk som både syns i den teoretiska bakgrunden och i studiens resultat.

1.2. Syfte och forskningsfrågor

Syftet med studien är att undersöka hur slöjdlärare resonerar kring och gör materialanskaffning för slöjdundervisningen.

Forskningsfrågor:

- 1 Hur resonerar slöjdlärare kring materialanskaffning inom slöjd?

2 Hur gör slöjdlärare i praktiken för att skaffa material?

1.3. Disposition

Avhandlingens inledande kapitel följs av den teoretiska bakgrunden för forskningsområdet och tidigare forskning, vilket är grunden för denna avhandling. I kapitel tre redovisas avhandlingens syfte, forskningsfrågor och val av ansats. Därefter presenteras val av datainsamlingsmetod och informanter, samt den empiriska undersökningens genomförande. Även frågor om tillförlitlighet, trovärdighet och etik tas upp i slutet av detta kapitel. I kapitel fyra presenteras resultaten av den empiriska undersökningen. Kapitel fem jämför resultatet med den tidigare forskningen som presenteras i kapitel två. Därefter följer en diskussion om metoden som använts och forskningens genomförande. Slutligen ges förslag till fortsatt forskning inom samma tema.

2. Teoretisk bakgrund

I detta kapitel behandlas teorin för denna studie. Inledningsvis diskuteras skolslöjdens innehåll ur ett mångsidigt material- och teknologiperspektiv och därefter är fokus på lärarnas självbestämmanderätt med tanke på hur de organiserar undervisningen. Därefter behandlas hur skolan utgör en del av kommunen och dess ekonomi. Slutligen redogörs för principer för hållbar utveckling gällande materialval och ekonomi.

2.1. Skolslöjdens innehåll ur ett mångsidigt material- och teknologiperspektiv

Inom slöjden får elever använda olika sorters material för att med händerna skapa och formge. Detta innebär att eleverna skall planera och tillverka produkter samt utvärdera slöjdprocessen. Under slöjdprocessen får eleverna välja mellan olika visuella, materiella och tekniska lösningar samt välja mellan olika framställningsmetoder. Arbeta med händerna bidrar till att de motoriska färdigheterna, kreativiteten och förmågan att planera utvecklas. Slöjden kan även utgå från övergripande teman. Detta kan vara kunskap om den materiella världen som finns runt omkring oss, vilken kan fungera som grund för temaområden såsom hållbar livsstil och utveckling. (Utbildningsstyrelsen, 2014.)

Slöjden är ett praktiskt ämne med fokus på kroppsarbete och materialhantering. Med tiden har betoningen förändrats från kroppsarbete till materialhantering och olika material. Förändringen av betoningen skedde då fokuset i slöjden slutade vara könsuppdelat och istället blev materialuppdelat. Både inom textilslöjden och tekniska slöjden är slöjdsalarna specialanpassade med tanke på materialhantering och hantverk. I slöjdundervisningen är det meningen att elevernas egen skapandeprocess och delaktighet i tillverkningen ska ha en central roll. Arbetet i slöjdundervisningen börjar med elevers egna idéer och slutar med en färdig produkt. Dessa slöjdprojekt varierar beroende på vilket material som används och hur utformningen av produkten sker. Slöjdens olika slags material erbjuder olika möjligheter till skapande. (Sigurdson, 2011.)

I slöjden använder man olika material tillsammans med olika verktyg för att kunna skapa artefakter. Eleverna får kunskap om de olika materialen och deras egenskaper, vilka sedan används i tillverkningsprocessen av artefakter. Utöver kunskapen om de olika materialen får eleverna respekt för hållbar utveckling och olika miljöfrågor. Inom slöjden lär sig eleverna ta initiativ, lösa problem, använda sin fantasi, skapa, kommunicera och forma den slutliga artefakten med hjälp av olika verktyg och material. Inom slöjden får eleverna bygga upp sina egna erfarenheter om materialen genom att lyssna, titta på, känna på och fysiskt uppleva materialen. (Illum & Johansson, 2012.)

I *Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014* (Utbildningsstyrelsen, 2014.) kommer det fram att på årskurserna 1–9 skall eleverna med många olika slags material kunna skapa för hand, formge och använda teknologi för att göra olika produkter. Inom slöjden introduceras på årskurserna 1–2 olika material och handledning för bearbetning av material ges. (Utbildningsstyrelsen, 2014.)

I årskurserna 3–6 lär sig eleverna olika materials egenskaper och hur man kan använda dessa egenskaper samt vilka lösningar som är möjliga att göra. Inom slöjden skall eleverna lära sig att bearbeta olika material på funktionella sätt, genom att prova att använda olika material för att hitta det bästa för olika tillfällen. Innehållet inom slöjden skall väljas så att eleverna får kunskap om de olika materialen och om slöjdmetoder och så att de kan dra nytta av sådant som de har lärt sig inom andra läroämnen. Kunskapen om de olika materialens fasthet och böjlighet används inom slöjden. Eleverna experimenterar med många olika material, exempelvis olika träslag, metaller, plaster, fibrer, garn, tyger och återvinningsmaterial. (Utbildningsstyrelsen, 2014.)

I den föregående läroplanen *Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen* från 2004 kommer det fram att i årskurserna 1–4 skall elever använda olika slags material. Inom dessa årskurser kan materialet vara typiskt för hemorten och kan påverkas av hantverksskulturer på hemorten. Dessutom lyfts det för dessa årskurser fram vård, reparation samt återvinning och återanvändning av material inom slöjden. (Utbildningsstyrelsen, 2004.)

I årskurserna 7–9 innebär slöjddämnet en slöjdverksamhet med många olika slags material där eleverna får uttrycka sig genom att skapa för hand, formge och använda teknik. Eleverna handleds till att undersöka och använda olika redskap, material och metoder. Inom slöjden ska eleverna prova på olika sätt att bearbeta, kombinera och behandla olika slags material samt att använda nya material. (Utbildningsstyrelsen, 2014.)

I den föregående läroplanen *Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen* från 2004 för årskurserna 5–9 kommer det fram att eleverna mera självständigt skall kunna välja användbara och lämpliga material i slöjden. Dessutom skall elever lära sig att uppskatta material som är av god kvalitet. Utöver detta skall eleverna få materialkännedom och fundera på konsumentfrågor. (Utbildningsstyrelsen, 2004.)

Inom slöjden får eleverna testa olika material och granska materialens möjligheter och begränsningar. Eleverna får kunskap i hur man kan forma naturliga material men även att man inte kan omforma material hur som helst. Dessutom är det naturligt att inkludera diskussioner om resurshushållning, återanvändning, hållbar utveckling och andra miljöfrågor som finns. (Borg & Lindström, 2008.)

Materialen som används på olika årskurser varierar mellan skolor. Huovila, Hintsa, Säilä och Rautio (2018) presenterar vilka material som kan användas i olika årskurser. Materialen som används blir mera avancerade och man bekantar sig med nya material ju högre eleverna kommer i årskurserna. (Huovila et al., 2018.)

Huovila et al., (2018) presenterar ett förslag som innebär att årskurserna 1–2 använder trä, metall, naturmaterial, ull, filt, tyg, garn och fyllnadsmaterial. Progressionen i slöjden syns i det använda materialet, till exempel i årskurserna 3–4 är materialet mera avancerat än för de två första årskurserna. I årskurserna 3–4 sker det en uppdelningen av slöjdmaterial, mellan material i textilslöjd och material i teknisk slöjd. Dessa material är trä, metall, textil och läder. Förutom denna uppdelning av material tillkommer även materialen lim, målarfärg, lack, koppar, metallnät samt hand- och symaskinstrådar i slöjden. I årskurserna 5–6 införs materialen plast, linne, siden och konstgjorda fibrer i slöjden. Dessutom lär sig eleverna att klassificera, identifiera och hantera textilmaterial i slöjdundervisningen. I årskurs 7 får eleverna kunskap om användning och skötsel av textila material. Denna kunskap får eleverna genom samverkan mellan slöjden och husliga ekonomin. Inom slöjden på årskurs 7 skall eleverna även lära sig att göra kritiska materialval samt kunna välja rätt verktyg och arbetssätt för just det material de kommer att använda. Eleverna på årskurs 7 kommer även att använda konstfibrer, trikå och vävda tyger. Förutom detta lär sig eleverna att fastställa materialkostnader och fundera på konsumentfrågor som kommer upp i slöjden i olika utsträckningar beroende på slöjdläraren. (Huovila, Hintsa, Säilä & Rautio, 2018.)

Undervisningen i slöjd är ofta uppdelade i två arter, textilslöjd och teknisk slöjd, även om läroämnet är ett enda för eleven och bedömningen av slöjden är gemensam. Därför är det viktigt att det finns gemensamma materialområden, då material från båda slöjdarterna används och tillsammans bildar en helhet. Detta kan göras genom att eleverna arbetar med hela slöjdämnet, alltså både tekniska slöjden och textilslöjden, eller att materialen kombineras med varandra beroende på vilken slöjduppgift som eleverna ska göra. I dessa kombinationsmöjligheter kan även återanvänt material användas. Det är vanligt att det sker en samverkan mellan slöjdarterna för att åstadkomma dessa kombinationer. (Jeansson, 2017.) Även i Finland är slöjden oftast uppdelad i textilslöjd och teknisk slöjd även om eleven skall få kunskap i de båda delarna. Dessutom är bedömningen för slöjden gemensam. Genom mångmaterialitet har elever tillgång till en bred omfattning av olika material, både mjuka och hårda material. Med hjälp av elevernas kunskaper om material och tekniker kan de producera produkter som är lämpliga i dagens värld. (Lepistö & Lindfors, 2014.)

I den klassiska didaktiska triangeln bestående av lärare, elev och innehåll framkommer grunden för slöjddämnet. Med hjälp av lärarens kunskaper, material och verktyg skall eleverna planera och producera en artefakt. Det är svårt att producera och lära sig om artefakter om det saknas funktionella material, utrustning och verkstäder. Detta märktes under coronapandemin då all undervisning i Finland gick på distans, vilket ledde till att eleverna miste tillgången till skolornas specialutrustade slöjdutrymmen. Dessutom kom det fram att tillgången till slöjdrester i hemmen var varierande. Material som användes under distansperioden var sådant som fanns i hemmen, exempelvis papper och kartong eller enkla naturmaterial som eleverna kunde hitta i sin närmiljö. (Porko-Hudd & Hartvik, 2021.)

Under slöjdundervisningen är det meningen att elevernas egen skapandeprocess och delaktighet i tillverkningen skall ha en central roll. Arbetet i slöjdundervisningen börjar med elevers egna idéer och slutar med en färdig produkt. Dessa slöjdprojekt varierar beroende på vilket material som används och hur utformningen av produkten sker. Sigurdson (2011) har medvetet hållit materialkostnaderna nere för de yngre eleverna för att sedan ha nytta av detta till äldre elevers mer avancerade projekt. De äldre eleverna har möjlighet till mera avancerade projekt i och med mindre styrning av läraren samt det faktum att tillgången till material och verktyg ökar. Olika slags material inom slöjden erbjuder olika möjligheter till skapande. Dessa material är bland annat trä, metall, plast, sten och horn samt tyg och stoppning. Det textila materialets kvalitet och hur materialet känns är viktigt. Genom att känna på textila material kan man bland annat avgöra tygets elasticitet, tjocklek, vikt, värme och styrka. Inom tekniska slöjden får man fram kvaliteten visuellt istället för att känna på den, även om ytbehandlingens kvalitet fås fram genom känseln. Kvaliteter som styrka och formbeständighet är något som man inte alltid får fram genom att känna på materialet. Olika material inom slöjden ger olika möjligheter till att skapa former och produkter. (Sigurdson, 2011.)

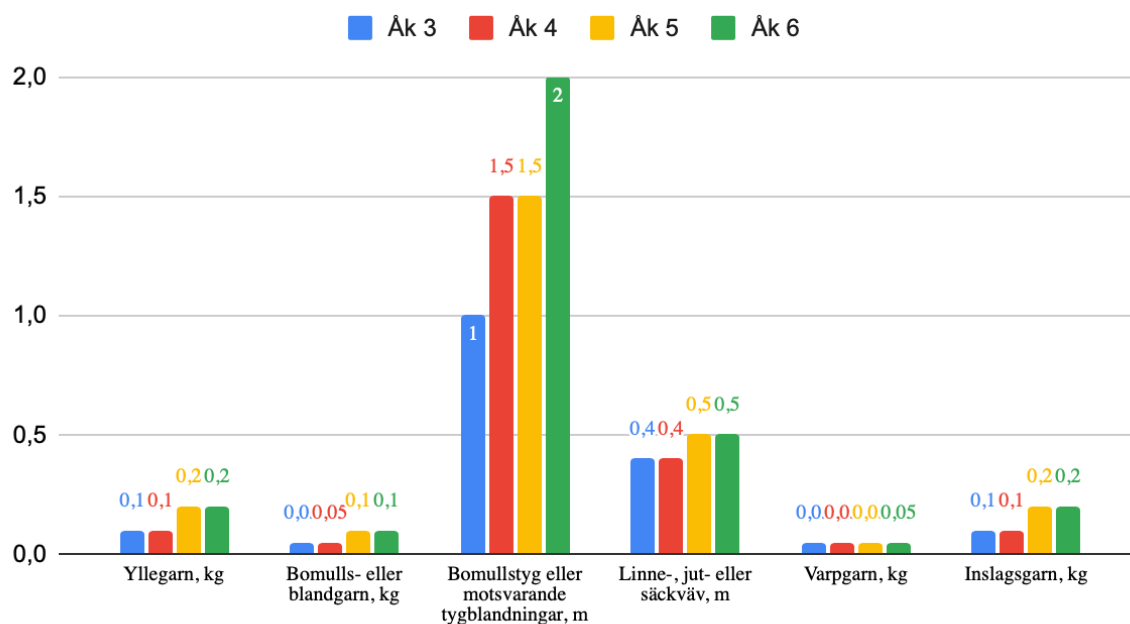
Material som lämpar sig bäst för textilslöjden är naturfibrer, men om det finns elever med allergi för ylle behöver det anskaffas syntetiska garn eller tjocka bomullsgarn. I detta sammanhang är ylle naturfibret som ofta används inom textila slöjden. Tyger som det lönar sig att anskaffa är enfärgade bomullstyger och färgade lakanstyger, eftersom det är basmaterial och kan användas till mycket. Dessutom lönar det sig att köpa stora symaskinstrådrullar i de färger som används mest av eleverna, eftersom små rullar tar slut snabbare och stora rullar bli i längden billigare. (Kuhmonen, Knuutila, Linnasaari & Nystén, 1989.) Inom tekniska slöjden skall det finnas olika slags material av olika storlekar och tjocklekar, så att materialtillgången inte begränsar elevernas val av den produkt de vill tillverka (Eteläinen, Jarkkola, Jerkku, Kananoja, Laatta, Lindh, Lindholm, Luukkanen, Parikka & Tiusanen, 1990). Då

textilslöjdläraren skaffar material till slöjden kan det vara bra att fokusera på inhemska material, för de kan ha bättre kvalitet och för att fraktavstånden inte är alldeles för stora. Dessutom skall läraren vid materialanskaffningen undersöka vilka material som finns på marknaden. Det är viktigt att variera vilket material man köper in varje år, så att man inte alltid skaffar samma material år efter år och för att eleverna skall tycka om och känna sig motiverade att använda det material som anskaffas. Det material som man väljer att anskaffa skall vara av god kvalitet. (Kuhmonen, Knuutila, Linnasaari & Nystén, 1989.)

I boken *Didaktisk handledning – Slöjd och textilslöjd på grundskolans lågstadium* av Kuhmonen, Knuutila, Linnasaari och Nystén (1989) finns det en tabell över hur mycket av enskilda material inom textilslöjden som varje elev behöver i årskurserna 3–6. Denna mängd material är därtill indelad i garnarbete, sömnad, broderi och vävning. (Kuhmonen, Knuutila, Linnasaari & Nystén, 1989.)

De två följande tabellerna nedan visar materialmängden inom textilslöjden i årskurserna 3–6 och årskurserna 7–9. Denna mängd material för årskurserna 3–6 kommer från boken *Didaktisk handledning – Slöjd och textilslöjd på grundskolans lågstadium* skriven av Kuhmonen, Knuutila, Linnasaari & Nystén (1989). Tabellen över årskurserna 3-6 kommer från mängden material inom textilslöjden som är endast didaktiska handledningar för lärare. Detta innebär att denna materialmängd är vad som ansågs behövas inom textilslöjden för nästan 30 år sedan. I tabellen visas det hur stor mängd det behövs av ett visst material i de olika årskurserna per elev. Dessutom ser man att mängden material är större i de högre årskurserna jämfört med i de lägre årskurserna. Materialet och mängden används inom garnarbete, sömnad, broderi och vävning. (Kuhmonen, Knuutila, Linnasaari & Nystén, 1989.)

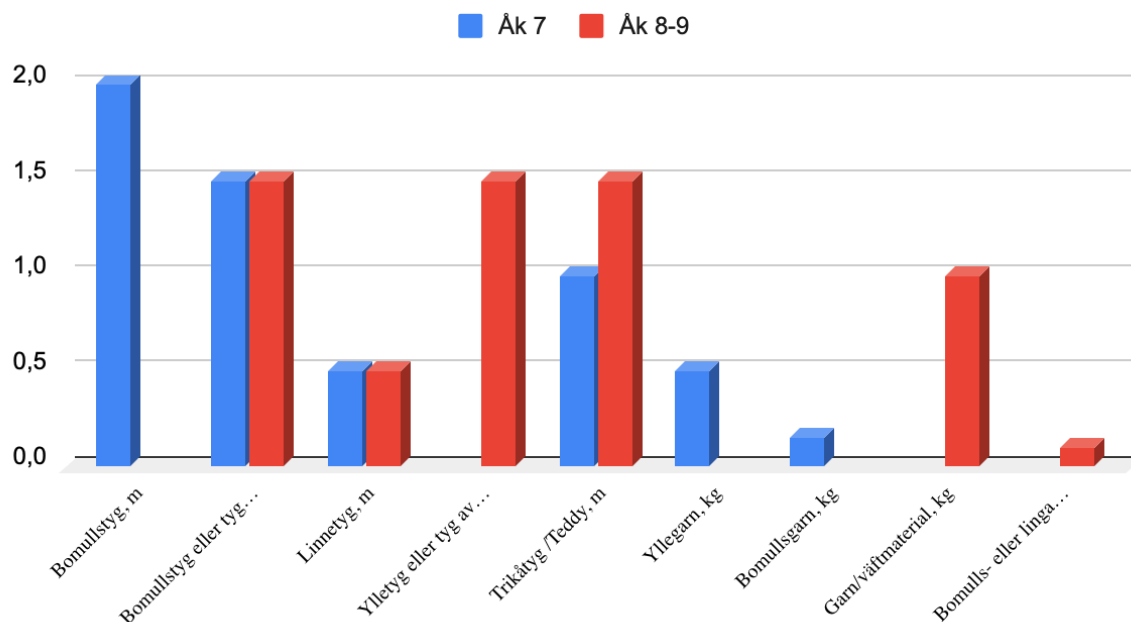
Åk 3, Åk 4, Åk 5 och Åk 6

Figur 1: Mängden material i textilslöjden per elev för åk 3–6

I tabellen nedan visas materialmängden av ett visst material för årskurserna 7–9. Denna tabell över årskurserna 7–9 kommer från mängden material inom textilslöjden som är endast en didaktisk handledning för lärare. Här kan man se att beroende på vilken årskurs man går på använder man sig av lite olika material och även den uppskattade mängden material per elev varierar. Det som inte finns med i denna tabell, men som även hör till den gemensamma undervisningen i årskurs 7 är: 0,7 m bomullstygg, sytråd, nålar och knappar. Utöver detta behöver årskurserna 7–9 olika tillbehör, såsom limtyg, blixtlås, knappar, tryckknappar, band, sytråd, nålar, mönster, mönsterpapper, hobbytillbehör och kontorstillbehör. Årskurs 7 behöver utöver dessa tillbehör även knappnålar. Årskurserna 8–9 behöver däremot även läder som tillbehör. (Kuhmonen, Lindfors, Ruuskanen, & Toivonen, 1988.)

Åk 7 och Åk 8-9

Figur 2: Mängden material i textilslöjden per elev för åk 7–9

Trämateriel som finns i teknisk slöjd skall vara lättarbetat och ett material som alla elever kan lyckas med. Dessa material som är lätta att arbeta med är bland annat furu och en. Men även al, alm, ask, asp, björk, bok, gran och lönn kan användas inom tekniska slöjden. Det enda är att vissa av dem är hårda och svåra att arbeta med då de har torkat, vilket gör att de inte är lika lämpliga för elever i olika åldrar. (Sundsten, 1993.)

2.2. Lärarnas självbestämmanderätt och hur skolan utgör en del av kommunen och dess ekonomi

Enligt Hartvik (2013) formar lärares autonomi och ansvar den undervisning som eleverna får vara med om. Läraren tolkar och inkluderar läroplanen i sin undervisning genom sin egen utbildning, uppfattning, ideologi och erfarenhet i skapandet av undervisningen. Lärarnas egna uppfattningar om vilka materialområden som skall tas upp i slöjden påverkar elevers möjligheter att slöjda. (Hartvik, 2013.) Det finns ingen officiell lärobok inom slöjden utan slöjdlärare inkluderar instruktioner från bland annat hobbyböcker och facktidningar (Porko-Hudd, 2005). I och med att det inte finns en officiell lärobok inom slöjden får slöjdlärarna ännu mer frihet i hur de organiserar slöjdundervisningen (Borgmästars & Kroksjö, 2019). Eftersom det inte finns en lärobok har slöjdläraren större frihet, makt och ansvar att välja

ämnesteknologier vid planeringen av arbetsområden som skall uppnå de allmänbildande och ämnesspecifika målen för undervisningen (Porko-Hudd, Sjöberg & Sunngren, 2015).

Undervisningens innehåll styrs av Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen (Utbildningsstyrelsen, 2014) men slöjdlärare har stor inverkan genom sina valmöjligheter över vad som skall tas upp i slöjdundervisningen. Inspiration till vad som tas upp i undervisningen kan exempelvis hämtas från andra slöjdlärare kollegor. Undervisningen kan ordnas så att det finns en röd tråd genom hela läsårets undervisningstillfällen. I och med tids- eller utrymmesbrist kan slöjdläraren välja bort olika områden inom slöjden i sin undervisning. Dessutom kan innehållsområden i undervisningen styras av vad slöjdläraren anser kan bedömas i slutändan. Detta innebär att slöjdlärarens uppfattning om vad som skall tas upp i undervisningen har en stor betydelse över vad som de facto tas upp i slöjd i den lokala planen, vilket leder till att alla skolors slöjdundervisning inte ser likadan ut. Eleverna lär sig olika saker i slöjden beroende på vilken skola de går i. Eftersom det inte finns specifika läromedel till slöjdundervisningen påverkar detta även hur undervisningen ser ut, då slöjdlärarna själva söker efter läromedelsmaterial. (Jeansson, 2017.)

Läraren har självbestämmanderätt i sin undervisning. Detta innebär att lärarna hela tiden skall fundera ut lösningar i undervisningen som fungerar bättre än föregående. Lösningarna baserar sig på lärarens kunskap och den information som fås från omgivningen, exempelvis kunskap om olika material och verktyg. Lärarens autonomi är som en länk mellan forskningsresultat och undervisning som genomförs. (Porko-Hudd & Hartvik, 2021.)

I undervisningen kan slöjdlärarens autonomi synas genom att de bestämmer hur uppgifterna eller produkterna ser ut. Dessa uppgifter och produkter kan vara elevvalda, obligatoriska eller så kan de vara gemensamma arbetsområden. Detta ser också olika ut i olika skolor. (Hasselskog, 2010.) Slöjdläraren är dessutom den som bestämmer vilka sorters material som skall finnas i slöjdsalen. De bestämmer själva vilka material som skall finnas och inte tillsammans med andra lärare i skolan, förutom eventuellt andra slöjdlärare. (Borg, 2016.)

Om slöjdlärarna skulle se framåt i tiden i forskningen av Berntsson (2017) skulle en del av dem vilja göra slöjdämnet ännu bredare, genom att ta in nya verktyg och material som är kopplade till de traditionella verktygen och materialen. Slöjdlärarna själva kan plocka in dessa nya verktyg och material samt koppla dem samman med traditionella material och verktyg. (Berntsson, 2017.) Slöjden i Finland vill att elevernas egna intressen, gruppsamverkan och olika övergripande teman skall finnas med i undervisningen. I slöjden syns även elevens livsmiljö, den lokala kulturarvet, kulturarvet i olika grupper och den kulturella mångfalden i skolan. (eGrunder, 2014.)

Det finns många olika faktorer som påverkar hur slöjdämnet ser ut. Dessa faktorer är bland annat fysiska arbetsmiljöer, ekonomiska resurser och skolans läge. (Borgmästars & Kroksjö, 2019.)

2.2.1. Ekonomi och budget inom slöjden

I forskningen av Östblom (2012) undersöks textilslöjdlärares budget och om det finns möjlighet att skaffa det material som behövs till undervisningen. De kommuner som deltog i studien hade alla olika budgetstorlekar och budgeten fördelades på olika sätt. En del av kommunerna hade en klumpsumma per läsår, en del av kommunerna hade en summa per elev och läsår, och någon av kommunerna delade på en gemensam summa för hela skolan. Textillärarna i denna studie upplevde att de kunde skaffa de material de behövde till slöjdundervisningen, genom att planera utgående från budgeten. Det kommer fram att det inte finns en resursfördelningsmodell som alla kommuner kan använda, då alla elever skall ha möjlighet att nå läroplanens mål, men eleverna har olika behov av resurser och det finns skolor som behöver mera pengar än andra. Resurserna delas vanligtvis ut på basen av elevantal och tilläggsresurser. Tilläggsresurser är resurser som delas ut då det finns behov. Dessa behov kan vara generella eller individuella, som till exempel olika inlärningssvårigheter. I de kommuner som Östbloms studie handlar om har elevantalet minskat och samtidigt har kostnaderna för varje elev ökat under fem år. I studien kommer det inte ändå fram vad denna kostnadsökning beror på. Det som textilslöjdlärarna påpekade i denna studie var att inte finns tillräckligt av IT-utrustning, exempelvis digital projektor eller digital interaktiv skrivtavla/whiteboard. Fastän de flesta andra klassrum har detta så anser de att det inte finns pengar i skolans budget för att införa detta till slöjden, men detta kan se lite annorlunda ut idag då denna studie gjordes för 11 år sedan. Däremot anser de att det finns tillräckligt av material som tyger, garn, trådar samt annat tillbehör. Materialanskaffningen av tyger, garn, och tillbehör görs utgående från planeringen för terminen, alltså elevernas kommande slöjdprojekt. Det som avgör om textilslöjdlärarna gör inköp eller inte är priset på materialet. De flesta lärare i studien skulle vilja skaffa mera ekologiska och miljöanpassade material till slöjden, men det finns inte pengar till detta i budgeten, då ekologiska och miljöanpassade material ofta är dyrare. Då lärarna köper in tyger så väljer de att köpa in mindre antal meter av flera tyger, än flera meter av ett enda tyg. De upplever även att de är tvungna att stryka vissa saker på inköpslistan då det inte finns tillräckligt med pengar och därmed bara köper in det mest nödvändiga. Materialpriserna i katalogerna ökar hela tiden medan summan pengar till slöjden är den samma som tidigare. Detta kan leda till att lärarna behöver hitta på uppgifter som eleverna skall göra och som inte kostar alltför mycket. De flesta av lärarna i

Östbloms studie skaffar material en gång per termin. Då symaskiner och andra större inventarier skall bytas ut finns det en inventeringskassa som de använder. Den vanliga slöjdbudgeten räcker inte till dessa höga kostnader. I studien kom det även fram att lärarnas kompetens är en viktig faktor för att eleverna skall ha en möjlighet att uppnå läroplansmålen i skolan. Skolor i Sverige med stor tillgång till material och lärare med låg utbildning hjälper inte eleverna att uppnå målen, utan istället når skolor med liten tillgång till material men hög lärarkompetens bättre resultat. Det är alltså inte materialet i sig som gör att eleverna uppnår målen utan det är lärarens kompetens som har betydelse. (Östblom, 2012.)

2.3. Principer om hållbar utveckling gällande materialval och ekonomi

I Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen (Utbildningsstyrelsen, 2014) kommer det fram att slöjdläraren skall vägleda eleven till att göra val som bidrar till en hållbar livsstil. Detta innebär även att eleverna skall tänka ekonomiskt i koppling till sin slöjdprocess. Den kunskap som ges under slöjden om den omgivande materiella världen fungerar som grund för en hållbar livsstil och utveckling. Elevernas livsmiljö, det lokala kulturarvet, olika gruppers kulturarv och gemenskapens kulturella mångfald bildar tillsammans den omgivande materiella världen. Eleverna skall framställa olika välgjorda produkter som även är ekologiska och etiskt hållbara. Det kommer även fram att eleverna skall reflektera hur slöjd bidrar till hållbar utveckling. De undersöker betydelsen av slöjden från individ-, samhälls-, och miljöperspektiv. (Utbildningsstyrelsen, 2014.)

Hållbar utveckling inom slöjden har blivit ännu mer populär i och med de globala klimatproblematikfrågor som finns. Genom slöjdundervisningen kan eleverna påverka sina föräldrar i hemmet genom att bland annat fråga om varför man inte hemma sorterar eller varför det finns ett visst material i hemmet. Genom hållbar utveckling i slöjden får eleverna kunskap om val av material, allt från odling, framställningsprocesser, transporter till konsumenterna och dessutom hur man kan förlänga produkternas livslängd på olika sätt. (Ahlskog-Björkman, Porko-Hudd, Koch, Westerlund & Carlsen, 2020.)

Inom slöjdundervisningen kan hållbar utveckling innebära många olika dimensioner, såsom ekologiska, ekonomiska, sociala och kulturella. Under slöjdundervisningen skall eleverna få kunskap om vardagliga bruksföremål och kunna använda dem på ett sätt som ökar föremålets livslängd. Hållbar utveckling syns inom slöjden då man tar upp produkters livscykel genom återvinning och återanvändning av material. Dessutom skall eleverna få kunskap om olika material samt lära sig om produkternas skötsel. I och med att materialkostnaderna har ökat kan mängden material som skaffas till slöjden variera. Förutom mängden material som

skaffas skall läraren även tänka på hurdan material som skaffas in. Materialpriserna har stigit även om budgeten för slöjdundervisningen har hållits samma eller i vissa fall minskats under åren. Det är här den ekonomiska hållbarheten kommer in, med frågor om hur man bäst använder ekonomin. Istället för att endast köpa nytt material till undervisningen kan man återanvända material. Detta återanvända material kan anskaffas bland annat genom eventuella kontakter med företag eller med hjälp av elevernas föräldrar, för någons skräp kan vara någon annans skatt. Detta återanvända material kan vara begagnade jeans, gamla bomullsgardiner, restgarn samt gamla dynor som har bra fyllnadsvadd. Det är även trendigt att återanvända, förnya och förändra gamla plagg och produkter för att förlänga deras livslängd. Inom arbetsområdet återanvändning kan utgångspunkterna på engelska vara ReDo, ReDuce, ReDesign, ReUse, ReMake, ReDefine och ReCycle. (Porko-Hudd, Sjöberg & Sunngren, 2015.)

Under slöjdundervisningen då eleverna arbetar med olika material behandlas resurshushållningsfrågor. Dessa frågor tar upp vad begreppen konsumera, tillverka själv, vårda och återanvända handlar om baserat på olika material. (Johansson, 2008.)

Begreppet återbruk kan betyda många olika saker. Det kan vara att ta tillvara, att reparera och laga, att använda igen och att använda förbrukat material och produkter till något annat än de till först var tänkta att användas till. Dessutom kan återbruk innebära att köpa begagnat eller second hand. Allt detta inom återbruk görs för att minska på konsumtionen av nyproducerade varor, vilket minskar trycket på miljön genom mindre användning av naturtillgångar. Dessutom leder detta till minskad energiförbrukning inom tillverkningsprocesserna och transporter. (Svensson, 2009.)

Återbruk av gamla plagg är billigt, bra för miljön och kul att göra. Man får visa sin kreativitet och det gör inget om man inte lyckas. Förr var det helt vanligt att man sparade på allt och hittade nya användningsområden för detta material. Det sparades på allt eftersom resurserna var begränsade och råvarutillverkningen var liten. Då en tröja var utsliten lagades den på nytt hela tiden. När det inte gick att laga den längre finfördelades garnet och blandades med nytt ull. Kläder av ulltyg lappades även så länge det gick, men när det inte gick längre syddes det barnkläder av de större bitarna. De mindre spillbitarna användes som dekorationer på väskor eller dynor. Dessa spillbitar kunde även användas som stoppning i dynor eller tätning av hus. Sista utvägen var att riva upp tyget och mala sönder ulltrådarna, så att nytt ull kunde blandas in och spinnas till nytt garn. Även linne- och bomullskläder återanvändes. Linnelump användes bland annat till att göra papper. I dagens samhälle är det inte många som lappar och lagar eller klipper trasor av gamla kläder. Istället kastar eller skänker man kläderna för att kunna köpa nya. (Lindén Ivarsson, Brieditis & Evans, 2004.) I Finland har det blivit obligatoriskt att

sortera textilt avfall år 2023 och liknande ändringar är planerade runt om i EU inom 2025 (YLE, 2021). EU kräver att medlemsländerna samlar in textilavfall från och med 2025 (Hufvudstadsbladet, 2022). Textilavfall skall senast 2023 samlas in i hela Finland och detta avfall sorteras sedan i Åbo, eftersom Egentliga Finland är centrumet för landets textilåtervinning (Vasabladet, 2020). I Pemark finns Nordens största anläggning för textilåtervinning (Hufvudstadsbladet, 2022).

Redan i tillverkningen av möbler med textilier och andra textilier bildas det textilspill. Detta textilspill kan vara sömsmånen som har klippts bort, ojämnt färgat tyg, ludd som har uppstått eller varp som blivit över vid vävningen. Inom svensk textilindustri bränns eller läggs detta textilspill i syrabad, så att textilsпилlet löses upp och görs till nytt textilmaterial, medan detta spill säljs vidare i bland annat Indien för att kunna återanvändas. (Vessby, 2013.) Endast en liten del av textilierna inom återvinningen i Finland blir till stoppning, till olika möbler och andra produkter med stoppning, eller isolering, medan det mesta av textilierna förbränns och därmed blir fjärrvärme. (Björns, 2013.) En återvinningscenter i Paimio, södra Finland, öppnades 2021 och den bearbetar textilavfall till återvunna fibrer på en stor skala. Tidigare har textilavfallet dåligt blivit återanvänt och detta problem löser återvinningscentret. På ett år kan denna återvinningscenter bearbeta ungefär 12 miljoner kilo textilt avfall varje år eller samma som ungefär 10 procent av Finlands textilavfall. Det finns planer om att bygga liknande återvinningscenter runt om i Finland med kunskap från centret i Paimio. (YLE, 2021.)

I Pemark återvinns också textilavfall. Men allt material som samlas in kan inte användas för att göra nya textilier, bland annat om textilier luktar illa så kan de inte återanvändas. Denna sortering görs förhand för att se till att textilierna har hög kvalitet. Dessutom kan inte elastiska textilier tas emot, eftersom detta elastan inte kan dras isär mekaniskt. Det som händer i Pemark är att textilavfallet i olika omgångar klipps rivs, dras ut och blandas med andra tyger. Den fluffiga och grå fibermassan som bildas kläms sedan ihop till balar. Dessa balar med återvunna fibrer säljs sedan vidare till olika företag som gör nya produkter. (Hufvudstadsbladet, 2022.)

Collanus och Kouhia (2017) påpekar att det borde användas mera återvunnet material i slöjden, då återvunnet material minskar materialkostnaderna samtidigt som elevernas inställning till hållbar utveckling förändras. Hållbarhet innebär inte endast att man tar ansvar för materialet utan även ansvaret för hållbar design. (Collanus & Kouhia, 2017.)

Även i studien av Sandberg (2012) behandlas det återbruk. Det blir hela tiden mera populärt att göra gamla kläder och accessoarer till nya produkter, men det är ändå väldigt få som verkligen tar sig tid att lappa och laga kläder som man gjorde förr. Istället slänger och skänker man sina gamla kläder för att sedan köpa nya. I undervisningen kan man exempelvis

återanvända kartongburkar till något annat. Annat material som även handlar om återbruk är att använda drivved och naturmaterial på olika sätt till nya produkter. Med dessa naturmaterial kan man få eleverna att själva leta reda på materialet de kommer att använda. Det som måste tänkas på är att se till att det finns material till den dag som eleverna skall använda återbruk. Man måste fundera huruvida man samlar in detta material under en längre tid eller låter eleverna själv samla det material de behöver. Detta är olika beroende på årskurs och elevernas egna möjligheter till att samla in material. (Sandberg, 2012.)

Hållbar utveckling är något som blir viktigare hela tiden, så även i skolan. I skolan kan eleverna lära sig att spara och använda det material som man redan har istället för att hela tiden skaffa nytt material. Slöjdlärare kan visa eleverna hur de på bästa sätt kan spara och göra något nytt av detta material. Det finns fördelar med att använda material som har bra kvalitet inom slöjden. Slöjdlärarna skall lära eleverna att ta ansvaret för att välja material men även tänka på hållbar utveckling. (Östblom, 2012.)

Att använda återvunnet material i skolorna finns som förslag i hela världen. Genom att använda återvunnet material förlänger man materialets livslängd. Dessutom kommer detta material att skapa något nytt då det inte längre kan användas till det område det tillverkades för. Detta gör att återvunnet material är ett bra val i och med hållbarhet och ur miljösynvinkel. Återvunnet material och industriavfall ger eleverna fler möjligheter att vara kreativa då återvunnet material kan bearbetas på ett helt annorlunda sätt än vad andra material kan. Dessutom kan eleverna uttrycka sina tankar och känslor mera fritt med hjälp av att slöjda med återvunnet material, då det kan bli helt andra produkter än då man använder nyproducerat material. Olika typer av material gör det möjligt för elever att utveckla sin kreativitet på olika sätt. Dessa olika material kan också fördjupa kunskapen om materialanvändningen i skolan. (Guerra & Zuccoli, 2012.)

Återanvändbart material kan hämtas även från olika textilbanker, alltså ställen där återanvändbara textilier kan hämtas från. Dessa textil- och materialbanker är till för både de som producerar material och för de som letar efter material. 13 kilogram textilavfall produceras per person årligen i Finland (Svenska YLE, 2022). Även nya textilmaterial samlas på soptippar, då detta material är industri- och handelsavfall. Industri- och handelsavfallet är oftast billigare att direkt slänga än att söka efter återanvändare. Åtminstone hälften av textilavfallet på soptippar kan återanvändas på ett eller annat sätt. (Berger-Eirola, 2013). Idag finns återvinning av textilier efter att konsumenter har använt detta material. Denna återvinning görs bland annat via ett kommunalt avfallshanteringsbolag Lounas-Suomen Jätehuolto (LSJH). LSJH är

ansvarig för insamling, sortering och bearbetning av finländska textilavfall till kvalitetsråvaror för olika industrier. (Lounas- Suomen Jätehuolto, 2023.)

Nya företag och föreningar har bildats för att återanvända textilavfall. Företagen Remake och Globe Hope i Finland är företag som återanvänder textilavfall. Även textillärare kan använda dessa återvinningsföretag och föreningar för att hitta nya platser där de kan skaffa material. Dessa företag och föreningar är Textilbanken, Textilåtervinningsföreningen, Finlands Textilförbund och Materialbanken. Textilbanken grundades på idén att minska på textilavfall i Juha-Matti Kykkänens egna familj på fem personer, och istället för att textilierna skulle hamna på soptippen började han samla ihop textilier från andra familjer i sitt hem. Kykkänen blev förvånad över mängden textilier som samlades hos honom. Kykkänen har bekantat sig med företag som specialiserar sig på återanvändning i Finland. (Berger-Eirola, 2013). Tyvärr har det inte kunnat bekräftas om textilbanken finns ännu 10 år senare. Då det vid internetsökningar inte framkommer något som heter Textilbank eller någon information om denna textilbank.

2.3.1. Föreningar inom textilåtervinning

Kan bli medlem i Textilbanken genom att betala en årsavgift, därmed kan få information om materialvalet och beställa materialet billigt, oberoende av mängden material. På Textilbankens webbplats finns information om vad som erbjuds under vilka tidpunkter och vad som kan vara intressant för vem. Textilåtervinningsföreningen är en förening som upprätthåller en sorteringscentral för textilavfall i Varpaisjärvi centrum. Dessa textilier skickas sedan vidare för att kunna återanvändas på olika sätt. Bland annat hantverksentusiaster, studerande i området och företag kan använda detta textilavfall. Inom föreningen görs även materialpaket för exempelvis behovet inom olika utbildningar i närheten. Om textillärare är intresserade av materialförpackningar kan de kontakta föreningen, eftersom dessa materialförpackningar sätts ihop efter behov och efterfråga. Dessutom utvecklas en virtuell textilbank där textilanvändare från olika platser i Finland kan skaffa material. (Berger-Eirola, 2013). Vid internetsökningar för att se hur dessa föreningar ser ut idag och hur de fungerar i dagsläget har det inte framkommit något som heter textilbank eller en textilåtervinningsförening.

Finlands Textilförbund är en förening som vill minska på mängden textilavfall i Finland. Dessutom sprider föreningen information om textilier och ordnar olika aktiviteter. Materialbanken är en tjänst där överskottsmaterial kan säljas mellan olika företag. I denna materialbank kan företag sälja överflödiga mängder av material eller så kan de söka efter material som de behöver. Denna tjänst har ingen anslutningsavgift eller tidsbaserad avgift. Dessutom kan material i tjänsten erbjudas gratis. Allt detta med återanvänt material är mycket

aktuellt i och med att bland annat sortering har en stor inverkan på dagens samhälle. (Berger-Eirola, 2013).

Idag är det vanligt att gå till second handaffärer för att köpa kläder. Dessa kläder kan i första hand användas som de är men kan även sys något nytt av dem, så att dessa gamla plagg får ett nytt liv och användningsområde. Fördelar med att återanvända gammalt material är att materialet är billigt, vilket gör att man lättare vågar klippa i det. Dessutom kan man få ett snabbt resultat av återanvända material, men man skall komma ihåg att slöjda skall få ta sin tid. (Lindén- Ivarsson, 2008.)

2.4. Tidigare forskning om slöjdmaterial och hållbarhet

Tidigare forskning om material och materialanskaffning i slöjden är varierande och har olika synpunkter på material och materialanskaffning. En studie handlar om skräp som material i slöjd- och bildämnet (Andreasson & Aronsson, 2007). En annan studie har gjort en handbok över slöjdmaterial för elever i grundskolan. I handboken tas en bredare kunskap om materialen och dess användningsområden upp. (Sandberg, 2012.) En studie handlar om lärares tolkning av kursplanen i slöjd med hänsyn till material i slöjdundervisningen (Herrlin & Skarin, 2010). Dessutom finns det en studie som handlar om hållbar utveckling inom slöjden ur nyutbildade slöjdlärares synvinkel (Andersson, 2015).

Sandberg (2012) tar upp i sitt examensarbete att slöjd är ett ämne där man arbetar med tekniska och textila material. Men det finns många andra material utöver dessa, som man kan använda i undervisningen. Trä, metall och textila material är standardmaterial inom slöjdundervisningen. Utöver dessa standardmaterial kan eleverna även använda plast, papper, läder och emalj. I vissa skolor kan elever även arbeta med betong. I textilslöjden inom broderi är det oftast aidaväv och moulinégarn som används. Det ull som används är vanligen lantras eller engelsk Leicester, men det finns även andra ullsorter. Material som används inom vävning är ull, lin, hampa, jute, bomull, silke, rayon (konstsilke) och tagel av get- och nöthår. Dessutom kan papper, metall och fjädrar användas inom vävning. Inom tekniska slöjden kan metallerna vara exempelvis metallplåtar och metalltråd. De metallsorter som vanligtvis används är aluminium, bly, brons, järn, koppar, krom, mässing, nickel, tenn och zink samt ädelmetaller. Men det är inte alla som har möjlighet att använda så många av dessa metaller inom tekniska slöjdundervisningen. I teknisk slöjd används vanligen al, björk, en, furu, gran, lind, faner samt skivmaterial som masonit, MDF, spånskivor och plywood. De lärare som intervjuades i Sandbergs studie har utöver standardmaterial inom tekniska och textila slöjden även användning av läder, näver, plexiglas, glas, papper, gips, halm, lera, piprensare, flörtkulor och

kottar. Material som de använder väldigt sällan eller som de kunde tänka sig att använda är emalj, betong, trä av körsbär, masurbjörk och återanvändningsmaterial. (Sandberg, 2012.)

I den nämnda studie av Herrlin och Skarin (2010) undersöktes slöjdmaterial med utgångspunkt från kursplanen för slöjd i Sverige. Herrlin och Skarin vill även ta reda på vilka material som skall vara generella i undervisningen samt se dessa material ur jämställdhets- och miljöperspektiv. Denna kursplan för slöjd i Sverige nämner endast materialen trä, metall och textil. Materialen som lärarna nämner i studien är väldigt varierande. Det kan vara vilka material som helst så länge som det kan hållas i handen och det går att arbeta med. Exempelvis nämns trä, skivor av olika slag, plast, papper, läder, koppar, mässing, plåt, konservburkar, ull, garn och bomullstyg. En av respondenterna i studien nämnde även spaghetti, betong, plast, rep, sopor och återbruk som material hen använder i sin slöjdundervisning. En av respondenterna nämnde att man inte arbetar med alla material utan dessa material är åldersanpassade. (Herrlin & Skarin, 2010.)

Materialet i slöjdundervisningen kan både vara mål och medel. Material är ofta medel men vid materialkännedom är materialet målet. Materialvalet påverkar produktens funktion och hållbarhet. Materialet kan väljas utgående från elevernas önskemål eller vad som ska tillverkas. Hälften av respondenterna i Herrlin och Skarins studie (2010) lyfte fram att de håller en diskussion om material och materialkostnader inom slöjdundervisningen. Ofta diskuteras materialkostnader då elever väljer att rita, klippa eller såga mitt i materialet. Denna diskussion kan även handla om materialkostnader och materialets funktion, alltså att eleverna ska bli medvetna om vad materialåtgången verkligen kostar. En av respondenterna tyckte att det är svårt att få ekonomin som en del av innehållet i slöjden, men försöker få eleverna medvetna om vad material kostar. De flesta respondenter anser att valet av material beror på skolbudgeten. En av dessa respondenter säger att ekonomin inte blir större med åren, så därför försöker hen spara genom att tänka på resurshushållning. (Herrlin & Skarin, 2010.)

I undervisningen tar respondenterna i studien av Herrlin och Skarin (2010) upp materialet och hur det kopplas till miljön. Frågor angående miljön är även vilka färger, lack och oljor som används. Respondenterna och deras elever kan jämföra olika tygsorter eller går igenom material och deras påverkan på miljön. En av respondenterna tog upp frågor om hållbar utveckling angående en uppgift då eleverna sydde om kläder. Hållbarhetsfrågor inom området var att inte slösa på materialet utan använda det till fullo. Detta ger även en ekonomisk aspekt inom miljö och material. Att tänka på miljön kan göras genom att köpa in ekologiska tyger eller att eleverna tar med sig material hemifrån, som de sedan skapar något nytt av. Ur denna synvinkel innebär det återbruk då material och miljön kopplas samman. Slöjd innebär inte

endast att man skapar något nytt av nya material utan att man även gör material och tar tillvara material. Eleverna arbetar med olika materialkombinationer under samma termin, men kanske inte alltid i samma projekt. (Herrlin & Skarin, 2010.)

I Anderssons studie (2015) tas det upp att lärare inom slöjden har ett väldigt varierande miljöperspektiv. Miljöundervisningen inom slöjden kan handla om att förhindra slöseri av material, eftersom materialet kostar mycket för skolan. För andra lärare kan det handla om att ta upp återbruk för att få eleverna att tänka på att bortslängda föremål på olika sätt kan användas som slöjdmaterial. Hur mycket insatta och intresserade lärare är att ta upp miljöaspekter i slöjden är individuellt. Det som kan öka kunskapen om miljöaspekter kan vara fortbildning eller att läraren själv söker kunskap. Alla informanter var intresserade av att ta upp hållbar utveckling inom slöjdundervisningen. Informanterna har i någon mån valt att leva sina liv utan att belasta miljön. Teman som informanterna har tagit upp i denna studie är återbruk, ämnesövergripande arbete, materialhushållning, att skapa versus köpa samt reparationer. (Andersson, 2015.)

Återbruk tas upp inom slöjden för man kan använda produkter och skapa något nytt av dem, vilket sparar på jordens resurser. Men allt behöver inte återbrukas, utan istället kan dessa produkter repareras för att användas som de är, istället för att använda nyproducerat material. Genom återbruk kan man förändra produkter så att det passar en själv och på så sätt trivs man med produkten som samtidigt är mera miljövänlig. I denna studie kom det fram att i vissa skolor får föräldrar skänka textilier som de inte själva använder till skolan så att eleverna kan använda det till nya produkter. Men det är något som föräldrarna väljer om de vill göra. Inom hållbar utveckling kan slöjdundervisningen även ha olika föreläsningar och diskussioner för att eleverna ska lära sig dess innebörd. Dessa föreläsningar och diskussioner kan handla om hållbara material, materialkunskap, materialskötsel och miljöpåverkan av materialen. (Andersson, 2015.)

Temat hållbar utveckling är något som lätt kan inkludera ämnesövergripande arbete. De flesta informanter i denna studie av Andersson (2015) vill samarbeta med andra ämnen om hållbar utveckling. Ämnen som passar bra för att kombinera med slöjden kan vara de naturvetenskapliga ämnena, de samhällsorienterade ämnena samt matematik. Dessa ämnen kompletterar varandra och ger en bredare bild av hållbar utveckling. Det är viktigt att eleverna lär sig att hållbar utveckling är något som påverkar hela samhället, inte endast slöjden. Dessutom är det viktigt att synliggöra olika dimensioner av hållbar utveckling i de olika ämnena. Materialhushållning handlar bland annat om att göra att det material man har räcker så länge som möjligt. Detta innebär att man på lång sikt sparar på jordens resurser. Man kan

minska materialslöseriet genom att eleverna inte skall klippa mitt i tyget eller sågar ut något mitt i en skiva, utan att de klipper och sågar så nära kanten som möjligt. Att minska på materialspill och mängden tyg som blir över kan göras genom att eleverna beräknar exakt hur mycket som behövs innan det köps in till skolan. Dessutom kan man även synliggöra ekonomisk hållbarhet. Materialslöseri är ett miljöskadligt beteende medan materialhushållning (exempelvis att man gör så att materialet räcker så långt som möjligt) är ett miljövänligt beteende. Nästan allt materialspill kan användas till något inom textilslöjden. För korta garnstumpar kan bli stoppning och tygspill kan användas vid reparationer och applikationer. Dessutom kan tygspillet slutligen användas som stoppning. Men spillet inom den tekniska slöjden är svårare att återanvända. (Andersson, 2015.)

Tanken med att skapa versus köpa behandlar huruvida det är bättre att skapa produkten själv än att köpa den eller ifall det är tvärtom. Om man lägger tid på att skapa en produkt så blir den värdefull för en. Men detta sker inte då man köper något färdigt för ett lågt pris. Om produkten som man köper är dyr så är man försiktig med den. Genom att låta eleverna vara med i produktionskedjan från råvaror till färdig produkt kan slit- och slängmentaliteten motverkas. Inom skapande är det viktigt att fundera på vilka material som används och hur produkten skall hålla år efter år. I dagens samhälle är det billigare och mindre tidskrävande att köpa istället för att själv skapa produkter. Eleverna ska lära sig skapa istället för att köpa och samtidigt förhindra konsumtionstrenden. Dessutom är det viktigt att veta hur man vårdar sina ägodelar för att förlänga deras livslängd. Reparationer kan förlänga föremåls livslängd. Genom att elever lär sig att reparera saker kan de som vuxna sedan reparera sånt som gått sönder i sina hem, istället för att slänga och köpa nytt hela tiden. I och med detta sparas det även på naturmaterial, vilket leder till en mindre miljöbelastning. Genom att reparera trasiga kläder kan man behålla kläder man tycker om. Dessutom sparar man pengar och sparar tid på att söka efter en ersättning av detta plagg. Även kvaliteten av produktens material och tillverksteknikens kvalitet samt mode har betydelse. (Andersson, 2015.)

I studien av Andreasson och Aronsson (2007) har det kommit fram att skräp som material används inom slöjden. Dessutom kom det fram att ”skräp” har använts som material mycket längre inom slöjden än inom bildkonsten. Detta skräp är bland annat söndriga möbler och kläder som man återanvänder. Det är alltså såna saker som människor brukar eller tänker slänga. En orsak till att man använder skräp som material som lyftes upp i studien är för att det är billigt. I studiens resultat kom det fram att av dessa skräpmaterial samlar läraren in hälften själva. Men det är även ganska vanligt att detta skräp samlas in av eleverna själva eller av skolan. Inom tekniska slöjden är det vanligaste att hämta skräpmaterial från soptippar.

Dessutom kan dessa skräpmaterial skaffas från loppmarknader, byggplatser eller från företag. Att använda skräp inom slöjdundervisningen är bra ur ett miljöperspektiv. Inom textilslöjden kan detta återanvända material vara gamla kläder, andra textilier, förpackningar, presenning och plastpåsar. Inom tekniska slöjden kan detta material vara virke från gamla möbler eller rivningsmaterial. Men under slöjdundervisningen kan även gamla tidningar och kartong användas till collage. Genom att använda detta skräpmaterial i undervisningen får eleverna lära sig att man kan göra mer med detta material istället för att direkt slänga det. (Andreasson & Aronsson, 2007.)

Materialet inom textilslöjd finns längs textilsalens väggar och även i olika materialrum. I materialrummet kan det finnas skåp, hyllor och lådor där de olika materialen förvaras. (Westerlund, 2015.) Inom tekniska slöjden finns virket i öppna hyllor vid väggarna slöjdsalen. Detta slöjdmaterial är placerat centralt i rummet för att det skall vara nära till hands och eleverna skall komma igång snabbt. (Fröken Slöjddiaktik, 2011.)

3. Metod

I detta kapitel tas syfte och forskningsfrågorna upp. Dessutom tas kvalitativ forskning, datainsamlingsmetod, informantval, genomförande av den empiriska undersökningen samt bearbetning och analys av data upp. Slutligen tas tillförlitlighet, trovärdighet och etiska aspekter upp i detta kapitel.

3.1. Syfte och forskningsfrågor

Syftet med studien är att undersöka hur slöjdlärare resonerar kring och gör materialanskaffningar för slöjdundervisningen.

Forskningsfrågor är följande:

1. Hur resonerar slöjdlärare kring materialanskaffning inom slöjd?
2. Hur gör slöjdlärare i praktiken för att skaffa material?

Den första forskningsfrågan ser på hur slöjdläraren tänker och funderar kring materialanskaffning inom slöjden. Där kommer det fram vad är det som slöjdlärarna överväger innan de skaffar material. Dessutom framkommer det under forskningsfråga 1 om slöjdlärarna anser att läroplanen (Utbildningsstyrelsen, 2014) eller de lokala läroplanerna har en koppling till hur de tänker om materialanskaffningen. Den andra forskningsfrågan ser på vad slöjdlärarna tänker kring leverantör, mängd och återbruk. Dessutom ser forskningsfrågan på hur dessa slöjdlärare i verkligheten gör då de anskaffar material till slöjdundervisningen.

3.2. Kvalitativ forskning

Kvalitativ och kvantitativ forskning är två tillvägagångssätt som ibland kan vara gemensamma eller överlappa varandra. Kvalitativ forskning använder ord eller visuella bilder som analysenhet. Kvantitativ forskning använder däremot siffror som analysenhet. Kvalitativ forskning används oftast inom småskaliga forskningar medan kvantitativ forskning ofta används vid storskaliga forskningar. (Denscombe, 2016.)

Denna studie är en kvalitativ studie, då det söks efter informanternas egna erfarenheter, tankar och känslor. Forskaren vill få en djupare bild över hur informanterna anpassar sig till sin livssituation eller vardag. Forskaren får denna bild genom att komma informanten nära. (Dalen, 2008.) Datainsamlingsmetoder som hör till kvalitativ forskning är intervjuer, dokument, observationer och frågeformulär med öppna frågor (Denscombe, 2016). Det kvalitativa datat som samlats in kan exempelvis vara intervjusamtal och observationsanteckningar (Ahrne &

Svensson, 2015). Min studie är av kvalitativ karaktär eftersom jag vill undersöka vad informanterna har för erfarenheter och tankar om materialanskaffningen. Jag vill forska i hur slöjdlärarnas vardag ser ut i och med materialanskaffning. Jag vill inte få fram siffror som resultat i denna studie, vilket är mer vanligt inom studier av kvantitativ karaktär.

3.3. Val av datainsamlingsmetod

Forskningsintervjuer använder informanternas svar på forskarens frågor som datakälla. De fokuserar på vad informanterna säger att de gör och vad de säger att de tror. (Denscombe, 2016.) Genom intervjuer vill forskaren samla in information om sociala förhållanden, men även enskilda individers känslor och upplevelser kan vara intressant information (Ahrne & Svensson, 2015). Intervjuer som görs i forskning som görs i en liten skala använder ofta semistrukturerade intervjuer för att forska i attityder och frågor i detalj. Det finns tre olika klassifikationer av intervjuer. Dessa klassifikationer är: strukturerade intervjuer, semistrukturerade intervjuer och ostrukturerade intervjuer. (Denscombe, 2016.)

Datainsamlingsmetoden som kommer att användas i denna forskning är semistrukturerad intervju. Inom semistrukturerad intervju har forskaren i förväg valt ut bestämda ämnen som samtalet inriktar sig på (Dalen, 2008), men även färdiga frågor som skall besvaras inkluderas. I denna studie är teman ekonomi, leverantör, mängd, delaktighet, uppföljning, egenskaper, hållbar utveckling, återbruk och läroplans koppling. I början av intervjun ställs fem frågor som alla informanter skall besvara. Dessa frågor fungerar som bakgrundsfrågor och för att lära känna informanterna lite. Dessa bakgrundsfrågor var: i vilket slöjddämne de undervisar, hur länge de varit slöjdlärare, i vilket stadi jobbar de, hur många elever det finns där de jobbar och om de anser att skolan ligger på landsbygden eller i en stad. Intervjuaren är flexibel över i vilken ordning ämnen diskuteras. Dessutom har den intervjuade möjlighet att utveckla sina egna idéer och ge mera utförliga svar inom de ämnen och teman som diskuteras. Svaren inom semistrukturerade intervjuer är öppna och fokuserar på den intervjuade personens synpunkter. Intervjuaren kan även under intervjuens gång utveckla och ändra frågorna som ställs. (Denscombe, 2016.) De semistrukturerade intervjuerna i denna forskning kommer även att vara personliga intervjuer. Personliga intervjuer innebär att det endast är en forskare och en informant som är med i intervjun (Denscombe, 2016).

Jag har valt att använda intervju som datainsamlingsmetod på grund av att jag vill få mera utförliga svar än vad jag tycker att jag skulle få genom andra insamlingsmetoder. Jag vet att jag får mera utförliga svar genom intervjun då jag möjlighet att ställa följdfrågor och det kan vara lättare att berätta mera i en intervju än det skulle vara genom en enkät exempelvis. Och

dessutom ha informanterna att berätta på ett enklare sätt om det är något som jag som forskare inte förstår till en början. Dessutom har jag valt intervjuer för att det finns möjlighet att ställa följdfrågor som kan komma fram under intervjuens gång. Intervjuguidens frågor (se bilaga 3) är planerade för att få reda på slöjdlärarnas tankar kring materialanskaffning och aspekter som påverkar eller har inflytande vid anskaffningen. Intervjufrågorna är formade utgående från studiens forskningsfrågor och teoretiska bakgrund. Dessutom är intervjuguiden planerad så att varje fråga bygger på den förra för att komma djupare in i ämnet. Frågorna i intervjuguiden är kopplade till teorin genom att dessa frågor utgår från det som tagit upp i teorin. Även om kanske inte alla frågor i intervjuguiden har nämnts i teoridelen så hänger de samman och utvecklas från teorin. Intervjuguiden (se bilaga 3) har både bakgrundsfrågor och öppna teman. Dessa olika teman hör ihop med materialanskaffning på olika sätt.

3.4. Informantval

Informantvalet började med en publicering i Facebook gruppen ”Slöjdlärare” för att se om någon medlem i denna grupp ville delta i studien med en intervju. Denna Facebook grupp är en privat grupp som man måste vara medlem i för att kunna se gruppens inlägg och gruppen har 3 000 medlemmar från både Finland och Sverige. Tyvärr var det ingen som svarade på denna publicering. Detta kunde bero på begränsningen att det skulle vara finlandssvenska slöjdlärare och många deltagare i denna Facebook grupp är slöjdlärare från Sverige. Jag har valt att begränsa informanterna till finlandssvenska slöjdlärare eftersom jag vill veta hur det är med materialanskaffningen i Svenskfinland. Istället söktes informanterna till denna studie slumpmässigt från sidan svenskskola.fi. På denna sida finns alla finlandssvenska skolor uppräknade. Utgående från denna sida med skolorna har 17 slöjdlärare slumpmässigt valts ut från olika skolor i Svenskfinland. De har blivit kontaktade via mejl. Jag började skicka ut mejl till slöjdlärare om intresse att medverka i en intervju i början eller i mitten av vecka 8. Informanterna kunde svara beroende på mejlet under både vecka 8 och vecka 9 beroende på när deras skolor hade sportlov då alla skolor i Finland inte har sportlov samma vecka. Detta mejl kanske gömdes i mängden av andra mejl som kommit under deras sportlovsvecka. Av dessa 17 slöjdlärare har sju ställt upp på en intervju. Tidpunkten för intervjun kom vi överens om tillsammans efter att informanterna hade uttryckt sitt intresse att delta. Av de sju informanterna är fyra textilslöjds lärare och tre är lärare i teknisk slöjd.

3.5. Genomförandet av intervjuerna

Efter att mejlen till de 17 slumpmässigt valda informanterna skickades ut. Svarade de informanter som var intresserade av att delta i studien. Efter att de har meddelat sitt intresse bokades det in ett zoom möte på en tidpunkt som passade både informanten och mig som forskare för en intervju. Alla sju intervjuer gjordes under en månads tid. De flesta intervjuer var på Zoom, alltså sex av intervjuerna, eftersom det var den information som informanterna hade fått i det första mejlet av mig, då jag sökte informanter. Dessutom passade det bäst då inga resor var behövde göras. Den sista var fysiskt på plats eftersom det passade slöjdläraren bättre och jag som forskare även hade möjlighet till det. Dessutom krävde det inga resor för att kunna ha denna intervju fysiskt på plats.

Det fanns informanter som då vi hade bestämt tidpunkten för intervjun funderade om de behöver förbereda sig på något sätt. Till de informanter svarade jag att ingen förberedelse krävs men skickade till dem intervjuguiden, så att de kunde kolla vad intervjun i stora hela kommer att gå ut på. Men det vara vara till de informanter som var fundersamma över förberedande som jag skickade intervjuguiden till och resterande fick höra innan intervjun började att vad den kommer att innehålla. Och innan intervjun började kontrollerade jag med informanterna ännu en gång att de godkände att delta i intervjun och att den kommer att bandas in, men att det bara är jag som forskare som hör den. Dessutom förtydligade jag att informanternas svar kommer att anonymiseras efter intervjun. Därefter påbörjades intervjun och bandningen. Intervjun följde intervjuguiden med tanke på bakgrundsfrågor och de olika teman.

De intervjuer som gjordes via Zoom bandades in med recordfunktionen som finns färdigt i detta digitala hjälpmedel. Den intervju som gjordes fysiskt på plats bandades in med appen Röstmemon som finns på Apple apparater.

3.6. Bearbetning och analys av data

I och med att det endast var 7 av 17 kontaktade slöjdlärare som deltog i intervjuerna till forskningen har det skett ett bortfall på 10 slöjdlärare. Detta bortfall kan bero på att mejlen skickades ut under de två veckorna som det var sportlov i Finland och lärarna troligen inte läste sin e-post.

Bearbetningen av datamaterialet påbörjades direkt då den första intervjun var klar. Därefter fortsatte det med nästa intervju då den var avklarad och så vidare. Det insamlade datamaterialet bestod av ljudfiler. Dessa ljudfiler var mellan 20 och 30 minuter långa. Det som gjordes först var att transkribera ljudfilerna. Transkriberingen gjordes genom att göra ett informants svar klart innan intervjuaren började med nästa. Transkriberingarna blev ungefär 3

sidor långa per intervju, då det direkt skrevs från tal till text. Det kortades sedan ner till 2 sidor per intervju genom att ta bort upprepningar eller tillsatta ord som intervjuerna satte till då de funderade på vad de ville förmedla under teman. Den totala transkriberingen för alla intervjuer blev slutligen 17 sidor, skriven med Times New Roman fontstorlek 12 och radavstånd 1,15. För att skilja åt de olika informanternas svar har svaren blivit färgkodade. Då alla intervjuer var transkriberade och färgkodade sattes alla informanternas svar på samma tema under varandra, så att dessa teman endast står en gång som rubrik. Temarubrikerna grupperades enligt vilken forskningsfråga de hörde till under resultatredovisningen. Till forskningsfråga 1 hörde dessa teman: ekonomi, delaktighet, uppföljning, hållbar utveckling och läroplans koppling. Till forskningsfråga 2 hörde tema: leverantör, mängd, egenskaper och återbruk.

3.7. Tillförlitlighet, trovärdighet och etiska aspekter

Tillförlitlighet i forskning har som grund att forskaren själv har en nära koppling till datainsamlingsmetoden. Detta leder till att forskningens resultat kan ifrågasättas, genom att fundera ifall en annan forskare kan få samma resultat om de skulle utföra forskningen. I och med detta är det viktigt i en kvalitativ forskning att återkasta procedurer och beslut som har kommit upp i forskning som andra forskare kan se. Detta används istället för möjligheten att upprepa just denna forskning. (Denscombe, 2016.) Tillförlitligheten syns i studien genom att det framkommer klart och tydligt hur denna studie har skett och varför det har skett just på detta sätt, då det finns en chans att denna studie inte kan upprepas och få samma svar med olika informanter. Detta innebär att de svar som har kommit fram i denna studie kan inte exakt vara de samma om en liknande studie skulle göras.

Termen trovärdighet används i kvalitativ forskning då påståendet att forskare har fått rätt svar inte kan konstateras. För att trovärdigheten i en kvalitativ forskning skall framkallas krävs några åtgärder. Dessa åtgärder ger en försäkran om att forskningens kvalitativa data har producerats och kontrollerats i uppgörelse med god praxis. Dessa tre åtgärder är: respondentvalidering, grundade data och triangulering. Respondentvalidering innebär att forskaren kan gå tillbaka till informanterna och kontrollera det insamlade datats validitet. Grundade data innebär att man i forskningen använder sig av data från fältarbete och empiriska data. Triangulering innebär att forskaren kan använda konstaterade datakällor för att öka trovärdigheten i just denna forskning. (Denscombe, 2016.) I denna studie syns trovärdigheten genom att forskare kortfattat summerar intervjun och kollar att forskaren har förstått rätt det som informanten har sagt. Genom att ställa följdfrågor om det var något som informanterna sade som blev oklart eller genom att ställa frågan om informanten har något ytterligare som hen

vill tillägga i slutet av intervjun, som inte kommit fram tidigare. Dessutom framställs detta datamaterial genom att forskaren har gjort studien på basen av det material som har samlats in under intervjuerna på fältet. Slutligen kommer detta datamaterial i denna studie att jämföras med material från tidigare forskningar.

Det finns etiska aspekter som forskningar skall uppnå och följa. En av aspekterna är att skydda informanternas intressen. Informanterna skall inte få konsekvenser efter att de har medverkat i forskningar. En annan aspekt är att informanterna frivilligt deltar i forskningen. Dessutom skall informanterna få tillräckligt med information om forskningen innan de bestämmer om de deltar eller inte deltar i forskningen. (Denscombe, 2016.) De etiska aspekterna framkommer i denna studie genom att informanterna kommer att förbli anonyma. Detta innebär att allt som informanterna säger som kan kopplas till en viss person tas bort eller görs om, så att det inte på något sätt kan framkomma vem informanterna är. Dessutom var det frivilligt för denna studies informanter att delta i intervjuerna och slutligen fick informanterna all information om denna studie innan de bestämmer om de vill delta eller inte i intervjuerna. Valet av att delta i intervju gjordes hos informanterna då de svarade på mitt mejl, om de ville delta i en intervju.

4. Resultatredovisning

I detta kapitel redovisas resultatet av intervjuerna. Redovisningen baserar sig på forskningsfrågorna som framfördes i avsnitt 3.1.

4.1. Bakgrundsinformation

De fem första frågorna i intervjun (se bilaga 3) är allmänna och finns med för att få bakgrundsinformation om informanterna och skolorna de arbetar i. Dessa frågor kretsar kring informantens slöjdart, lärarerfarenhet, skolans stadium, om skolan anses ligga i en stad eller på landsbygden och det uppskattade antalet elever i skolan.

Av dessa sju informanter var det fyra som har textilslöjd som slöjdart, medan de tre övriga har teknisk slöjd som slöjdart.

Informanterna har varierade erfarenhet av arbetet som slöjdlärare. Dessa informanter har mellan 2 och över 20 års erfarenhet som slöjdlärare. En informant var på sitt andra år som slöjdlärare medan en var på sitt 13 år, en på sitt 14 år och två på sitt 15 år, och en av informanterna har arbetat som slöjdlärare i över 20 år. Den sista informanten har jobbat som slöjdlärare i 24 år.

Det är fyra av informanterna som jobbar inom hela grundskolan, så de har undervisning i både lågstadiet och högstadiet. En av de andra informanterna undervisar endast i årskurserna 7–9. En annan informant har tidigare också haft årskurserna 5–6 men för tillfället undervisar hen bara i högstadiet, och en informant har undervisning i högstadiet men även en tillvalskurs i textilslöjd i gymnasiet.

På frågan om informanterna anser att skolan ligger på landsbygden eller i en stad. Var det två av informanterna som ansåg att deras skola låg på landsbygden, medan de andra fem ansåg att deras skolor ligger i en stad.

Det uppskattade antalet elever i skolan hos dessa sju informanter varierade mellan 200 och över 500 elever. En av informanterna uppskattade lite på 300 elever. En annan angav 492 elever exakt. En informant svarade över 500 elever på högstadiet. En annan svarade ungefär 350–370 på både lågstadiet och högstadiet, och en informant svarade ungefär 200 elever i medeltal på årsbasis i hela grundskolan. En informant uppskattade cirka 350 elever på både lågstadiet och högstadiet. Den sista informanten uppskattade 200 elever på högstadiet och cirka 360 elever på lågstadiet, så det handlade om ett stort lågstadium och ett litet högstadium.

4.2. Forskningsfråga 1: Hur resonerar slöjdlärare kring materialanskaffning inom slöjd?

Till forskningsfråga 1 hör teman: ekonomi, delaktighet, uppföljning, hållbar utveckling och läroplanskoppling.

Ekonomi

Fem av informanterna anger att de inte har en fastställd budget eller så har de inte fått en fastställd budget för material i slöjden. En av informanterna påpekade att det skall finnas en officiell skolbudget för alla ämnen men hen har inte fått veta vad denna budget är för slöjden. Istället nämnde dessa informanter utan fastställd budget att då det gäller en större summa pengar så diskuterar de med rektorn i sina skolor innan de beställer materialet. De två resterande informanterna har en fastställd budget som de har fått för materialanskaffningen. Alla informanter, oberoende om de har en fastställd budget eller inte anser att budgeten inte begränsar vilka material som kan erbjudas eleverna, men en av informanterna poängterar att då det i hans klass finns många elever som vill sticka tröjor och exempelvis använda mohairgarn, räcker inte alltid budgeten till. I denna situation har slöjdläraren och eleven tillsammans kommit fram till att de delar på kostnaderna för garnet.

Av informanterna var det två som uppgav att reparation och service går från samma budget som materialanskaffningen. Två andra informanter har från stadens sidan anställda som sköter om reparationer och att kostnaderna sköts av den anställda. Detta innebär att dessa informanter inte vet hur stor budget de har för reparationer och service. De tre resterande informanterna har en helt egen budget för reparationer och service. En av dessa påpekade att hen aldrig har hört att hen inte skulle få service på symaskiner, utan i hans skola sker det varje år under sommaren.

Alla sju informanter anser att budgeten för materialanskaffning ger dem den frihet som de vill ha då de skaffar material till slöjden. Det är endast då det gäller stora eller dyra anskaffningar som de alla kontrollerar med rektorn i den egna skolan om de kan beställa innan beställningen görs.

”Så pengarna är inte avgörande i vad som erbjuds.” (informant 1)

En av informanterna tycker att det är tråkigt att priserna har gått upp, vilket syns på många håll. Denna informant anser sig vara lyckligt lottad i sin stad, då hans resurser inte skurits ner eller begränsats så mycket.

Delaktighet

Eleverna är hos alla informanter på något sätt delaktiga i materialanskaffningen i olika utsträckning. Hos tre av informanterna syns elevernas delaktighet i anskaffningen mest i tillvalsgrupperna. Om eleverna behöver något extra som inte finns i materialförråden beställs det in, så länge som budgeten tillåter. Men om elevernas projekt överskrider den budget som varje elev har, måste eleverna diskutera där hemma om det specialmaterial som behövs, vilket eleverna i så fall står för. För en av de andra informanterna gäller denna delaktigheten i hela högstadiet och inte endast i tillvalsgrupperna. För de tre resterande gäller det endera då det handlar om garn, tyg till huvtröjor till eleverna själva eller knivblad inom en viss summa till elever i årskurs 9 där de tillverkar egna knivar. Slöjdläraren hos vilken elevdelaktigheten endast syns i knivbladen, har själv valt vilket material som finns i hyllorna och eleverna får välja därifrån vad de använder för material.

Det är viktigt att eleverna är delaktiga i materialanskaffningen, så att de kan känna på materialproverna och fundera vilket material som är bäst till detta projekt. (informant 3)

Inom detta tema kom det även fram av en av informanterna att det endast är vissa träslag som får användas i slöjdsalen i skolan på grund av säkerhets- och hälsobestämmelser. Dessa tillåtna träslag är furu och björk. Detta har inverkan på vilket material som eleverna önskar att skall finnas i slöjdsalen.

En av informanterna anser att hen personligen gärna skulle besöka olika butiker med slöjdmaterial tillsammans med eleverna om det skulle finnas sådana butiker närmare skolan. I dagsläget finns det endast en tygbutik som det är för långt att cykla till. Dessutom är den lokala garnbutiken så pass liten att den är inne i butiksägarens bostadshus. Denna slöjdlärare skulle kunna beställa en buss till detta ändamål om det skulle vara ekonomiskt försvarbart, vilket hen ansåg att det inte är just nu.

Uppföljning

Uppföljningen av både ekonomin och materialåtgången ser lite olika ut hos alla sju informanter. En informant anser att hen har bra med svängrum och handlar material ganska långt på känsla ända tills oktober i budgetåret, som går enligt kalenderåret. Först då kontrollerar hen vad det finns kvar av budgeten och handlar sedan in basmaterial som kommer att användas. Detta basmaterial är material som ofta används som exempelvis bomullstyg eller bomullsgarn. En annan informant följer med åtgången lite sämre. Denna uppföljning görs mera för läraren själv för att kontrollera när något material börjar vara slut och beställer mera av det materialet. Men denna informant har diskuterat med sin ämneskollega om de skulle behöva ta upp mera om

materialåtgång med eleverna på grund av dagens materialpriser, så att eleverna skall bli medvetna om kostnadsökningen de senaste åren. En informant kan be om en utskrift av kanslisten över hur mycket av budgeten som spenderats och hur mycket som finns kvar. Men hen anser att när man har jobbat länge så kan man ta det på känsla och ungefär vet hur mycket material som kan anskaffas. En av de andra informanterna anser att uppföljningen görs konkret genom att kontrollera vad som finns kvar i hyllorna och hur många grupper man har och när det börjar vara lite material i hyllorna så beställer man mera material.

Lite beroende på vad det är för material som mindre prylar, kan man behöva beställa ett par gånger om året (informant 4)

En av informanterna har tidigare sparat varje kvitto och funderat på dessa anskaffningar. Men i och med att hen idag oftast gör större beställningar på samma gång, kommer det inte till stora summor vid materialanskaffningen. Dessa stora beställningar innebär att slöjdläraren planerar tidigt vilket material som skall användas till vad under läsåret. En annan informant har inte så stram budget så hen har inte behövt följa med så noga. Informanten sätter gränser så att elevernas projekt inte blir alltför stora, men det är sällan hen behöver fundera på materialåtgången. Denna informant anser att det ibland skulle vara nyttigt att fokusera mera på uppföljningen, men har inte gjort det då hen inte har haft det behovet. Den sista informanten följer med materialåtgången hela tiden och när något börjar ta slut så köps det in mera av det. Denna informant följer inte med ekonomin då hen inte behöver göra det. Om man sammanfattar så är alla dessa slöjdlärare ganska bekymmerslösa kring ekonomin inom slöjden, då det gäller materialanskaffning.

Hållbar utveckling

Hållbar utveckling tas upp av alla informanter på något sätt i deras undervisning, men i vilken utsträckning varierar hos informanterna. Det är flera av informanterna som tar upp om återanvändning, materiallära och hur man kan ta hand om produkter för att de ska hålla längre samt hur man reparerar och gör om produkter. Utöver detta tar en del av informanterna upp om materialåtgången för att inte göra så mycket spillmaterial och även använda detta spillmaterial då det bara går. En av informanterna kom fram med att man behöver lära eleverna varför slöjden har olika material och olika verktyg för olika ändamål. En annan tar upp med sina elever att man skall använda rätt material till rätt ändamål. En informant tar upp om produkternas hela livscykel, som exempelvis t-skjortans livscykel från bomullsodlingarna, färgning till den färdiga produkten. Samtidigt brukar denna informant tillsammans med eleverna fundera på bland annat hur många t-skjortor en person behöver.

Från och med nästa år i och med den nya läroplanen är det inte längre möjligt att endast bränna upp materialspill. Utan kommunen kommer att ha en skyldighet att ha textilåtervinning. (informant 1)

En informant tar upp att hållbarhet även innebär den sociala hållbarheten, alltså hur man betar sig mot varandra. För en hållbar social miljö är där man orkar arbeta och där man mår bra. Samma informant tar även upp att hållbarhet även kan vara hur man sitter vid symaskinen eller hur man sticker.

Har försökt att få in ekotänk vid materialbeställningarna genom att beställa från inhemska leverantörer så långt som möjligt. Gärna material från sågverk i nejden, vilket är knepigt då det inte finns sågverk så nära skolan. (informant 4)

Läroplanskoppling

Fyra av informanterna anser att de anvisningar om material som framkommer i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen (Utbildningsstyrelsen, 2014) angående materialanskaffningen är ganska oklar och öppen, vilket ger slöjdlärarna mycket frihet att själva bestämma. En av dessa informanter anser att hen kan göra i princip vad som helst och ändå få det inplacerat i läroplanen, eftersom det anges att ämnet innehåller verksamhet inom teknisk slöjd och textilslöjd. En annan av dessa informanter skulle vilja ta tillbaka grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 1985, för hen tycker att den läroplanen var suverän. Den var deltaljerad och där kom det fram vad som skall göras och vilka material som skall användas. För att med grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014 kan hen välja fritt vilka tekniker och material som skall användas. Dessutom anser informanten att det är lätt att lämna bort vissa tekniker och material helt och hållet. Detta betyder att denna informant vill alltså ha mera styrning över vilka tekniker och material som skall användas.

Av de resterande informanterna är det två som anser att läroplanen syns genom lärandemålen och i hur de planerar undervisningen och genomför själva undervisningen, men inte då de beställer material. Den sista informanten har inte alls tänkt på om läroplanen (Glg, 2014) har en koppling till hens materialanskaffning.

Vid frågan om den egna lokala läroplanens koppling till materialanskaffningen var det sex informanter som ansåg att den var lika oklar som den grundläggande läroplanens inverkan eller att materialanskaffningen inte syns i den egna lokala läroplanen. I och med att informanterna är från olika kommuner och städer, så ser deras lokala läroplaner lite olika ut, men ändå kan dessa fem informanter se att den egna lokala planen är väldigt öppen. Men en av dessa sex informanter har funderat om hen skulle ta in lite marint tema i slöjden i och med att

hens skola ligger i en hamnstad. Det som är och skulle vara knepigt med att ta in detta är enligt informanten att veta vilket sorts rep som är lämpligt och hitta en leverantör som staden godkänner.

I och med att den lokala läroplanen är öppen för spelrum, så har vi i en parallell lokal läroplan som vi utnyttjar på skolan. I denna finns en struktur hur vi lägger upp och vilka material som det är tänkt att vi skall bearbeta. (informant 4)

Den sista informanten har inte tänkt på att den lokala läroplanen skulle ha en koppling till hens materialanskaffning, men denna informant försöker att i koppling med den lokala läroplanen understödja lokala firmor vid materialanskaffningen.

4.3. Forskningsfråga 2: Hur gör slöjdlärare i praktiken för att skaffa material?

Till forskningsfråga 2 hör teman: leverantör, mängd, egenskaper och återbruk.

Leverantör

Varifrån informanterna skaffar material beror både på vilket slöjdämne det handlar om och om informanterna har möjlighet att själv välja leverantörer eller om det finns konkurrensutsatta avtal med leverantörer. En av informanterna jobbar i en skola vars stad har valt ställen slöjdlärarna måste skaffa material ifrån. Staden har sammanställt ett internt beställningssystem där offertpriser och leverantörer finns färdigt. Om det är något som inte finns i katalogen kan slöjdlärare sätta till det och beskriva så specifikt som möjligt, och då försöker staden hitta en leverantör som har detta material eller föremål. Detta innebär att denna informant inte själv får välja varifrån hen skaffar material, utan inom tekniska slöjden kan informanten välja på ungefär tio olika leverantörer. Denna informant önskar att hen skulle bo på en mindre ort där konkurrensutsättningen skulle fungera som en rekommendation och inte som ”lag”. För det billigaste materialet inte lönar sig att ta via konkurrensutsättningen och ibland kan dåliga verktyg och material vara dyrare än om det skulle köpas från andra leverantörer.

Det är ju inte bort av mig, men man blir lite ledsen då man inte får det man utlovats. (informant 2)

De resterande sex informanterna får alla i en större grad välja varifrån de skaffar material. Det kan finnas rekommendationer varifrån de kan skaffa, men det är inte ett måste. En av dessa sex informanter hoppas att det aldrig i hens skola skall bli så att de endast kan beställa material från enbart ett visst ställe. Det kan ha påverkan på bland annat materialets kvalitet och kan göra så att elever tycker att det är de som gör fel eller att slöjden är ett jobbigt ämne, även fast det endast har att göra med materialets kvalitet. I och med detta kan det enligt

denna informant vara både ekonomiskt och ekologiskt dåligt att endast skaffa material från vissa ställen.

De två kvarstående informanterna är lärare i teknisk slöjd och skaffar material från leverantörerna K-rauta, Motonet, Stark och diverse nätaffärer. En av dessa lärare brukar även skaffa material genom en leverantör som kör omkring i staden. Via denna leverantör har informanten beställt nästan allt det senaste året.

Ibland är det helt trevligt att själv kunna gå och handla, för då ser man vad man köper och vad man skall ha (informant 4)

De fyra textilslöjdlärarna köper sitt material från lite olika ställen beroende på vad som finns i staden och vad de behöver beställa från olika leverantörer. Alla fyra textillärare köper inte från samma plats. Åtminstone en av dessa textilläroinformanter köper från följande platser: Koulukangastukku, Sovekka, Kontex, Slöjddetaljer, Sinelli (för företagskunder), Lankava, Harju, Lekolar, Stapels, Eurokangas, Ullaka och Halonen. Utöver dessa leverantörer köper flera av textilläroinformanterna från lokala affärer då det finns möjlighet till det. Utsträckningen för att använda lokala affärer eller leverantörer beror på vad som finns i städerna deras skola ligger i. Att beställa material från olika nätaffärer är något som textilläroinformanterna även gör. Men åtminstone en av informanterna försöker då att materialet främst är inhemskt. Tre av dessa textilläroinformanter påpekar även att då det finns passligt material i förrådet så används det istället för att beställa nytt eller något helt annat. De försöker alltså att ha ett materiallager i skolan på åtminstone vissa basmaterial, och gör inte inköp inför varje vecka.

Mängd

Mängden material som anskaffas varierar hos de olika informanterna. För informanterna beror mängden material som anskaffas på förvaringsutrymmet, årstid eller projekt. Vissa informanter köper material för hela året, medan andra köper flera gånger under året. Vissa köper på lager medan andra försöker att inte köpa på lager. Vissa räknar ut nästan exakt mängd material som behövs medan andra köper på lager utan att räkna hur mycket material som behövs. En av informanterna nämnde att på grund av att priserna har gått upp de senaste åren har man inte kunnat beställa något extra material, utan endast det som behövs.

I tillvalsslöjden kan man omöjligtvis uppskatta mängden material som behövs på förhand. Så därför är det bra att alltid ha ett lager. (informant 6)

Informanterna följer även med vad som finns i hyllorna och förråden och när basmaterialen börjar vara slut så beställs det mera av sånt som har gått åt. I textilslöjden handlar det ofta om tyger och garn som är modéfärger som har gått åt i mindre mängder. Medan det

alltid beställs material i naturfärger, då dessa alltid går hem hos eleverna år efter år. För en av informanterna blir det inte tomt i garnhyllan eftersom hen brukar köpa då det är billigt. Exempelvis då ett visst populärt basgarn är på rea, så köper informanten det. Men annars försöker denna informant att inte ha lager, utan köper vartefter det behövs. Dessutom anser denna informant att det blir billigare i längden att köpa material då man behöver, än att ha skåpen fulla med sånt som inte används.

Egenskaper

Det är lite olika saker som informanterna tänker på då de anskaffar material. Alla informanter nämnde att de tänker på att materialen som anskaffas skall vara miljömässigt försvarbara samt fundera på de ekologiska och ekonomiska val som kommer vid anskaffningen. Fem av informanterna tänker till en början på materialets egenskaper, då de skall få ett material som är så bra som möjligt. Dessa informanter kollar på materialets sammansättningar. Informanterna tänker även på att materialet är sådant att eleverna kan använda det i slöjden och att eleverna kommer att ha nytta av det som tillverkats av materialet. Förutom materialets egenskaper är det även säkerheten som påverkar vad det är möjligt att göra i skolmiljön.

De två resterande informanterna tänker till en början vad det är för produkt som skall tillverkas och med vilken teknik materialet ska bearbetas med. Vad materialet skall användas till och materialets egenskaper går hand i hand. Det är beroende på vad man skall göra med material som även talar om vilket material det är möjligt att använda.

Allt material som skaffas utgår ifrån vad vi har för tanke att tekniken skall vara. Det är inte materialets egenskaper som är huvudsaken utan det är tekniken som är utgångspunkten. (informant 7)

En av informanterna anser att elevens önskan om hur materialet skall se ut är det viktigaste. Vanligen är det inte priset som avgör utan att det hittas rätt färg. Men därefter om färgen finns i två olika märkes material, så väljer informanten den som har mera bomull istället för polyester. En annan informant tänker på att allt material skall användas upp, och att det skall vara ett material som eleverna lätt kan använda och som kan kombineras med olika färger av samma garnmärke. Denna informant tar emot allt material som någon ger bort, även om det är sånt material som hen annars inte skulle skaffa till slöjdundervisningen.

Återbruk

Alla informanter tar upp återbruk på något sätt i sin undervisning. De använder alla i någon utsträckning återanvändbart material. Informanterna anser även att eleverna är mycket vana vid

att använda återanvändbart material i slöjden. Exempelvis att kontrollera restlådan efter material först för att kontrollera om det finns passligt material där, istället för att ta av större bitar material. En av informanterna anser att hen har varit lite dålig på att använda återanvändbart material i slöjden, men hen har funderat aktivt på detta en tid. I Finland finns det lätt material till förfogandet. Hen anser även att det för slöjdlärare kan vara lättare att beställa från leverantörer och få materialet till dörren, än att söka och samla in materialet själva.

En av informanterna erbjöd detta år ett tillvalsämne som hette ”Ge loppisfynd ett nytt liv”, men detta tillvalsämne blev inte av. Då informanten presenterade tillvalsämnet gav hen många olika sätt som man kan använda återanvändbart material i slöjden. Dessutom har denna informant i nuläget en slöjdklubb enligt Finlandsmodellen. Finlandsmodellen är ett projekt från Undervisnings- och kulturministeriet, vilketets mål är att öka barns och ungdomars välbefinnande (Finlandsmodellen för hobbyverksamhet, 2023). I denna slöjdklubb gör eleverna bland annat smycken av porslin av olika slag. Porslinet kan eleverna själva hämta eller så samlar läraren eller hens kollegor in det.

Sex av informanterna samlar själv in återanvändbara material eller så frågar de bland sina kollegor om de skulle ha material som de inte längre behöver. Även om eleverna själva skall samla och ta med material så har inte alla möjlighet till det.

Jag brukar sällan sätta det på eleverna på grund av jämlikhetstänket. Det är bättre om jag eller kollegorna samlar in materialet så att det inte är elevernas jobb. (informant 7)

Hos en av informanterna finns det ett lager med gammalt material som hen även försöker använda upp inom olika uppgifter. Denna informant återanvänder allt som går att återanvända. En annan informant sorterar allt textilavfall och materialspill i slöjdsalen. Hen har ett stort insamlingskärl för textilmaterial. En informant anser att insamlandet av material även är en utrymmesfråga. Men hen kan inte ta emot allt, för det ryms inte. Utan hen tar emot enbart sådant material som hen kommer att ha användning av i sin undervisning.

En informant tror att användningen av återanvändbart material kommer att vara mera populärt i framtiden, det är vart vi är på väg mer och mer. Denna informant tror att om 10 till 40 år får man inte köpa något material alls, utan att då används bara återanvänt material. Hen tror att det beror på dels ekonomiska orsaker, men även att det helt enkelt inte kommer att finnas nytt material. Om denna informant skulle ha bättre förrådsmöjligheter anser hen att det finns mycket skräpmaterial som skulle kunna användas i undervisningen.

5. Diskussion

Detta kapitel börjar med en resultatdiskussion där syftet, forskningsfrågorna och den tidigare forskningen jämförs med resultatet från intervjuerna. Därefter följer en metoddiskussion, och slutligen ges förslag på vidare forskning inom ämnet.

5.1. Resultatdiskussion

Syftet med denna studie är att undersöka hur slöjdlärare resonerar kring och gör materialanskaffning för slöjdundervisningen. Denna studie skall förhoppningsvis ge en klarare bild på hur slöjdlärare tänker kring och i praktiken gör materialanskaffningar.

Forskningsfråga 1. Hur resonerar slöjdlärare kring materialanskaffning inom slöjd?

I denna studie kom det även fram som i Andreassons och Aronssons (2007) forskning, att ”skräp” material används mycket i slöjden. Det skräp som återanvänds är lite olika beroende på om det är inom textilslöjden eller tekniska slöjden, och att det är billigare att använda som återanvändbart material och dessutom minskar man på mängden spill och material som åker i soporna.

Denna studie tar även upp om hållbar utveckling inom slöjdundervisningen som Anderssons forskning (2015) gör, då slöjdlärare tänker på hur materialen i slöjden påverkar miljön och hur man kan göra den påverkan så liten som det bara är möjligt. I både denna studie och Anderssons forskning tar slöjdlärarna upp om hållbar utveckling genom bland annat föreläsningar och diskussioner som i någon mån tangerar hållbar utveckling. Dessutom kommer det fram att undervisning om hållbar utveckling kan handla om att det skall skapas så lite materialspill som möjligt, då eleverna tillverkar produkter. Eller att det spill som skapas och som fortfarande kan användas till något annat sparas och används av eleverna i olika projekt, för materialet kostar mycket för skolan då det anskaffas. Inom hållbar utveckling tar både denna studie och Anderssons forskning (2015) fram att det är viktigt att eleverna får lära sig hur man tar hand om materialet och produkterna så att de håller länge.

I denna studie kom det fram liknande resultat som i forskningen av Herrlin och Skarin (2010) att materialets pris kan påverka vilket material som används och i vilken utsträckning det används. Att göra eleverna medvetena om vad material verkligen kostar i dagsläget och att det därför är viktigt att inte skapa så mycket spill av materialet eller slösa på material. Detta kommer oftast från då elever skall rita, klippa eller såga i materialet, genom att se till att eleverna inte skall klippa eller såga i mitten av materialet utan istället vid materialkanterna. Även i denna studie och Herrlins och Skarins (2010) forskning kom det fram att det kan vara

svårt att få in ekonomitänket i slöjden på ett bra sätt samt om hållbar utveckling. Då slöjdlärare tar upp om material och hur de påverkar miljön.

I denna studie kom det fram från en av informanterna att det endast finns några tillåtna träslag i tekniska slöjden som kan användas i skolan. Dessa träslag är furu och björk. Även om det i Sigurdsons artikel (2011) inte framkommer något om att det endast är några träslag som är tillåtna i skolan. Det samma gäller i tabellen med förslag på material av Huovila, et al (2018).

Det nya som denna studie ger som inte forskning hittills har gett är att slöjdlärare informanterna följer med materialåtgången och ekonomin på helt olika sätt. En del följer med det hela tiden medan andra är lite friare i hur de gör uppföljningen. Dessutom kommer det i denna studie upp att det finns flera av informanterna som anser att det inte finns så stora kopplingar mellan grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen och deras materialanskaffningar samt samma för de lokala läroplanerna. Studien kommer även fram med att det finns skillnad på eleverns delaktighet i materialanskaffningen, vilket är lite beroende på vilken slöjdart det handlar om samt i vilket stadium eleven är i. Något nytt som denna studie även gett är att det var många av informanterna som inte visst exakt hur stor budget de har materialanskaffningen. Det var majoriteten av informanterna som inte visst vad deras budget för anskaffningar är. Detta berodde på att de inte har fått vetat en exakt summa av rektorn eller andra som har hand om budgeten i skolorna. Men det som var överraskande var att alla informanter oberoende om de vet den exakta budgeten eller inte känner att de har den frihet som de vill ha med tanke på ekonomin vid materialanskaffningen. Överlag skulle det ha blivit en mera omfattande studie om det skulle ha varit flera informanter som deltagit i intervjuer, men tyvärr var antalet informanter så låg, då det inte var flera av de kontaktade slöjdlärarna som svarade på mejlet och ville delta i studien.

Forskningsfråga 2. Hur gör slöjdlärare i praktiken för att skaffa material?

I både denna studie och Andreassons och Aronssons (2007) forskningsresultat kom det fram att detta återanvändbara material samlas in till största delen av slöjdlärarna själva. Men i både denna studie och forskningen av Andreasson och Aronsson (2007) samlas även det återanvändbara materialet in av kollegorna på skolorna, genom att slöjdläraren har varit i kontakt med kollegorna om de skulle ha det material som behövs till slöjden. Elevernas delaktighet i att samla in materialet var inte så stort eftersom det inte skall vara elevernas jobb att hitta material och att eleverna inte skall känna att de måste ha med något då deras familjer inte har möjlighet till det. Det som även är gemensamt för denna studie och Andreassons och Aronssons forskning (2007) är att detta återanvändbara materialet kan komma från

loppmarknader eller företag, som skapar detta material som spill. (Andreasson & Aronsson, 2007.)

I denna studie framkom, med samma resultat som i forskningen av Andersson (2015), om att återbruk tas upp i slöjden, där produkter repareras, görs om till något annat eller att olika spillmaterial kan användas för att tillverka produkter. I både denna studie och Anderssons forskning kom det även fram att det är bra att fundera på vilka material som används, alltså vilka egenskaper materialet har och vad det är som skall tillverkas.

I denna studie och Herrlins och Skarins (2010) forskning tas det upp om att inom slöjden använder man olika material, allt från rena material till återbruk. I slöjden är även materialkännedom över materialets egenskaper en viktig del. I både denna studie och Herrlins och Skarins forskning framkom det att materialet kan väljas utgående från elevernas önskemål eller vad det är som skall tillverkas. Inom återbruk kopplas material och miljön ihop. För slöjden handlar inte endast om att skapa nya produkter av nytt material, utan även att använda det material som redan finns (Herrlin & Skarin, 2010).

Denna studie och Sandbergs (2012) forskning tar båda upp vilka material som man kan arbeta med inom slöjden. Dessa material tas upp i större utsträckning i Sandbergs forskning än i denna studie, men detta har ändå en betydelse inom slöjden. Det som kom upp i både denna studie och Sandbergs forskning var återanvändning av material som redan finns och som annars skulle gå i soporna, om detta material inte skulle användas inom slöjden.

Studiens nya bidrag som inte kommit upp någon annanstans är att det framkommer vilka leverantörer som informanterna i denna studie använder vid materialanskaffningen. Dessutom kommer det fram i denna studie att de flesta informanter får välja varifrån materialet skaffas, men att det finns de slöjdlärare som inte har denna möjlighet även i denna studie. Studien kommer även fram med hur ofta informanterna skaffar material och i hur stor mängd. Vissa skaffar en gång per år medan andra skaffar mera material då det börjar ta slut i materialförråden. Det fanns informanter som räknar ut exakt hur mycket material som kommer att behövas medan andra informanter köper en viss mängd material så att det finns på lager. Överlag skulle resultatet i denna studie ha blivit mera djupare och större i omfattning om det skulle ha varit flera informanter som deltog i studien.

5.2. Metoddiskussion

Semistrukturerade intervjuer som forskningsintervju fungerade bra i denna studie då jag ville få veta hur enskilda slöjdlärare resonerar kring och praktiskt gör vid materialanskaffningen. I och med att jag hade valt att intervjua finlandssvenska slöjdlärare, så fick jag veta hur det kan

se ut med materialanskaffningen i några skolor i Svenskfinland. Dessutom var inte mina egna språkkunskaper ett hinder då jag endast intervjuade slöjdlärare som undervisar på svenska.

Då dessa intervjuer var semistrukturerade gav det mig mera möjligheter att ställa frågor enligt situation och informanterna kan fritt framföra sina åsikter och synpunkter inom materialanskaffning. Informanterna var inte styrda av frågor som ställs, utan istället användes intervjufrågorna som hjälp för att veta vad jag menade med de olika teman som fanns i intervjun. Dessutom fanns det möjlighet att ställa följdfrågor då det behövdes.

Bortfallet av informanter som kontaktades via mejl kan som det även nämndes tidigare bero på att mejlet skickades under sportlovsveckorna i Finland, och då kan detta mejl blivit gömd i mängden av mejl som kan ha kommit till slöjdlärarna under deras lediga tid. Av de 17 slöjdlärare som fick mejlet till sin e-post deltog endast sju informanter i en intervju, men även på grund av detta framkom en bred bild över materialanskaffningar inom slöjden. Detta är ju någonting som alltid sker i någon grad i alla forskningar. Om jag skulle ha velat få flera informanter till min studie, skulle jag inte behövt begränsa det till Finlandssvenska informanter, utan jag kunde fast ha öppnat upp det för även slöjdlärare från Sverige. Eller så kunde jag ha på nytt kontaktat flera lärare i Finland.

Trovärdigheten i denna forskning kan påverkas av att det endast var Svenskfinland som informanterna kommer ifrån och att informanterna kanske inte är jämnt fördelade över hela Svenskfinland. Men i och med att det både var textilslöjdlärare och teknisk slöjd lärare så ökar trovärdigheten, även om det inte var lika många slöjdlärare från de två slöjdarterna som deltog i forskningen. Det finns en skevhet i och med att det är många av de tidigare studierna som är fokuserade på textilslöjd och att majoriteten av informanterna också är textillärare. Detta har kommit fram på detta sätt genom att det fanns flera tidigare studier som har fokuset på textilslöjd än teknisk slöjd inom material och materialanskaffning. Det råkade bli så att majoriteten av informanterna är textillärare eftersom de slöjdlärare som kontaktades till denna studie var nio textillärare och åtta lärare i teknisk slöjd, utan att det var tanken vid den första kontakten. Men studien är ändå inom slöjd, då det kommer fram svar och åsikter av både textillärare och lärare i teknisk slöjd, samt att det är endast en informant som det skiljer sig på.

En enkätsstudie skulle kunnat göra så att flera slöjdlärare hade möjlighet att medverka i studien, då en enkät tar kortare tid att utföra och den kan göras när som helst då slöjdlärare har möjlighet. Detta skulle ha lett till en ännu mera varierande svar och kunskap hur det ser ut i en större skala bland till exempel Finlands slöjdlärare och deras materialanskaffningar. Genom att använda en enkät kan man inte ställa följdfrågor som framkommer under datainsamlingens gång, vilket däremot kan och kunde göras under intervjuer. Dessutom kan informanterna lättare

skriva ett svar som de inte motiverar, då det lättare kan glömmas bort allt vad som skulle kunna tas upp under de olika frågorna. I en intervju kan intervjuaren gå tillbaka för att få mera information av informanterna. Informanter i en enkätstudie kan på vissa frågor inte alls skriva ett svar om det är så att de inte förstår frågan, men i en intervju kan intervjuaren förklara mera vad som menas med frågan.

5.3. Förslag till fortsatt forskning

Det skulle vara intressant att fortsätta forska i ämnet materialanskaffning inom slöjden i en större utsträckning, för att eventuellt kunna skapa en guide över hur man anskaffar material. Genom exempelvis en enkätundersökning där den skickas ut till ännu flera slöjdlärare och får en bred bild över hur det ser ut med materialanskaffningen än vad det kom fram i denna undersökning. Denna fortsatta forskning skulle då kunna vara begränsad till en av slöjdarterna, så att textilslöjden och tekniska slöjden skulle få egna guider över materialanskaffningen då det sker på lite olika sätt beroende på vilken slöjdart det handlar om.

Det skulle även vara intressant att få elevernas syn på materialet i slöjden. Bland annat hur mycket som eleverna anser att de är delaktiga i vilka material som anskaffas till skolan.

6. Referenser

- Ahrne, G. & Svensson, P. (red.) (2015). *Handbok i kvalitativa metoder*.
- Ahlskog- Björkman, E., Porko-Hudd, M., Koch, M., Westerlund, S. & Carlsen, K. (2020). *Nordiska slöjdpedagogers syn på hållbar utveckling som innehåll i slöjdundervisningen*. *Techne Series A*: 27(2), 2020 64-80 <https://journals-stage.oslomet.no/index.php/techneA/article/view/3771/3532>
- Andreasson, A. & Aronsson, S. (2007). "Skräp" i skolan – En undersökning om användningen av skräp som material i slöjd- och bildämnet. <https://gupea.ub.gu.se/bitstream/handle/2077/7306/VT07-6030-06.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Andersson, J. (2015). *Hållbar utveckling på slöjden: Nyutbildade slöjdlärare om hållbar utveckling på skolslöjden*. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:820211/FULLTEXT01.pdf>
- Berger-Eirola, S. (2013). *Tekstiilit talteen ja kiertoona!* *Tekstiiliopettaja* 3/2013.
- Berntsson, R. (2017). *Slöjd- ett gemensamt ämne?: En studie av ramfaktorers inverkan på slöjdens organisation*. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1248055/FULLTEXT01.pdf>
- Björns, I. (2013). *Materialet: Textilåtervinning*, *Hemslöjd* 1/2013
- Borg, K. (2016). *Vem har makten och ansvaret för utveckling eller avveckling av ett skolämne?* Tilde Rapport nr. 16, 2016. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1526603/FULLTEXT01.pdf>
- Borg, K. & Lindström, L. (red) (2008). *Slöjda för livet: om pedagogisk slöjd*.
- Borgmästare, V. & Kroksjö, B. (2019). *Slöjdens möjligheter och utmaningar: Kartläggning av tillvalsslöjdens utbud i finlandssvenska grundskolor*. https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/167711/borgmaster_ville_kroksjo_benjamin%20.pdf;jsessionid=F17BDA1244E2B45E8195F5E68ADE32D7?sequence=2
- Collanus, M. & Kouhia, K. (2017). *Opetussuunnitelman käytänteitä alakoulussa*. *Tekstiiliopettaja*, 3/2017.
- Dalen, M. (2008). *Intervju som metod*. Glerups.

- Denscombe, M. (2016). *Forskningshandboken: För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaper*.
- eGrunder. (2014). *Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen. Slöjd*.
<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/sv/perusopetus/419550/vuosiluokkakokonaisuus/428782/oppiaine/530524>
- Eteläinen, S., Jarkkola, J., Jerkku, Y., Kananoja, T., Laatta, I., Lindh, M., Lindholm, K., Luukkanen, T., Parikka, M. & Tiisanen, T. (1990). *Didaktisk handledning – Teknisk slöjd i grundskolan*. Skolstyrelsen & Statens tryckericentral.
- Finlandsmodellen för hobbyverksamhet. (2023.) *Finlandsmodellen för hobbyverksamhet*.
<https://harrastamisensuomenmalli.fi/sv/>
- Fröken Slöjddidaktik. (2011). *Så här ser en genomtänkt slöjdsal ut!*
<http://frokenslojddidaktik.blogspot.com/2011/11/sa-har-ser-en-genomtankt-slojdsal-ut.html>
- Guerra, M. & Zuccoli, F. (2012). *Finished and Unfinished objects: supporting children's creativity through materials*.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042812033691>
- Hartvik, J. (2013). *Det planlagda och det som visar sig: Klasslärarstuderandes syn på undervisning i teknisk slöjd*.
https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/94197/hartvik_juha.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Hasselskog, P. (2010). *Slöjdlärares förhållningssätt i undervisningen*.
https://gupea.ub.gu.se/bitstream/handle/2077/21997/gupea_2077_21997_1.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Herrlin, A & Skarin, E. (2010). *Material i slöjden: Lärares tolkning av kursplaner*.
https://gupea.ub.gu.se/bitstream/handle/2077/24247/gupea_2077_24247_1.pdf;jsessionid=4BAFF1AB942C48725DA9D96128F6819C?sequence=1
- Hufvudstadsbladet. (2022). *Slitna kläder blir yogamattor i Pemar*.
<https://www.pressreader.com/finland/hufvudstadsbladet/20220725/281513639894540>
- Huovila, R., Hintsala, T., Säilä, J. & Rautio, R. (2018). *Kirja käsityöstä: luokkien 1-7 käsityönopeus*.
- Illum, B. & Johansson, M. (2012). *Transforming physical materials into artefacts – learning in the school's practice of Sloyd*.
<https://journals.oslomet.no/index.php/techneA/article/view/393/408>

- Jeansson, Å. (2017). *Vad, hur och varför i slöjdämnet? Textillärares uppfattningar om innehåll och undervisning i relation till kursplanen*. <http://umu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1070235/FULLTEXT01.pdf>
- Johansson, M. (2008). *Kommunikation i skolans slöjdpraktik*. Borg, K. & Lindström, L. (red) (2008). Slöjda för livet: om pedagogisk slöjd.
- Kuhmonen, P L., Lindfors, L., Ruuskanen, K. & Toivonen, L. (1988). *Didaktisk handledning – Textilslöjd på grundskolans högstadium*. Skolstyrelsen & Statens tryckericentral.
- Kuhmonen, P L., Knuutila, R., Linnasaari, P. & Nystén, M-L. (1989). *Didaktisk handledning – Slöjd och textilslöjd på grundskolans lågstadium*. Skolstyrelsen & Statens tryckericentral.
- Lepistö, J. & Lindfors, E. (2014). *From Gender-segregated Subjects to Multi-material Craft: Craft Student Teachers' Views on the Future of the Craft Subject*. <https://journals.oslomet.no/index.php/formakademisk/article/view/1313/1440>
- Lindén- Ivarsson, A-S. (2008). *Second hand, customizing och konsten att slakta en tröja*. Borg, K. & Lindström, L. (red) (2008). Slöjda för livet: om pedagogisk slöjd.
- Lindén- Ivarsson, A-S., Brieditis, K. & Evans, K. (2004). *Do Redo: Konsten att slakta en tröja*. Alfabet.
- Lounais- Suomen Jätehuolto. (2023). *Post- consumer textile recycling*. <https://poistotekstiili.lsjh.fi/en/home/>
- Porko-Hudd, M. (2005). *Under ytan, vid ytan och ovanför ytan: Analys av tanken bakom tre läromedel i slöjd*. <https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/4129/TMP.objres.37.pdf;sequence=2>
- Porko-Hudd, M. & Hartvik, J. (2021). *"Coronaslöjd" Lärares omställning till ofrivillig distansundervisning*. <https://journals.oslomet.no/index.php/techneA/article/view/4722/4222>
- Porko-Hudd, M., Sjöberg, B. & Sunngren, M. (2015). *Slöjdföräd. Didaktiska diskussioner om och idéer för slöjdundervisningens upplägg*.
- Sandberg, J. (2012). *Handbok om slöjdmaterial – för elever i grundskolan*. https://gupea.ub.gu.se/bitstream/handle/2077/31727/gupea_2077_31727_1.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Sigurdson, E. (2011). *Tre genusvetenskapliga reflektioner kring slöjd: ett tankeexperiment*. Genus & estetiska ämnen. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1286393/FULLTEXT02>
- Sundsten, B. (1993). *Träslöjdens möjligheter*. Liber Utbildning.

- Svenska YLE. (2022). *Mycket av det som doneras till loppmarknader måste kastas bort - textilåtervinning ger förbrukade textilier en andra chans.* <https://svenska.yle.fi/a/7-10016976>
- Svensson, E. (2009). *Återbruk är bra.* Hemslojden 5/2009
- Utbildningsstyrelsen. (2004.) *Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen.* https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/lpgrundl2004_0.pdf
- Utbildningsstyrelsen. (2014). *Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen.* https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/grunderna_for_laroplanen_for_den_grundlaggande_utbildningen_2014.pdf
- Vasabladet. (2020). *Lump ska samlas in i hela landet senast 2023 – allt textilavfall sorteras i Åbo.* <https://www.vasabladet.fi/Artikel/Visa/403568>
- Vessby, M. (2013). *Den nya trasmattan.* Hemslojd 5/2013
- Westerlund, S. (2015). *Lust och olust – elevers erfarenheter i textilslojd.* <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:790324/FULLTEXT01.pdf>.
- YLE. (2021). *Nordics' biggest textile recycling centre opens in Finland.* <https://yle.fi/a/3-12172022>
- Östblom, J. (2012). *Materialkostnader i skolans textilslojdundervisning - Hur lärare upplever prioriteringarna i textilslojden.* <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:823130/FULLTEXT01.pdf>

7. Bilagor

Bilaga 1. Inlägget i Facebook gruppen Slöjdlärare som första steget att få informanter till forskningen

Hej! Jag heter Alina Holmström, femte årets slöjdvvetenskapsstuderande vid Åbo Akademi.

Jag håller på att skriva min magisteravhandling om materialanskaffning inom slöjden och är intresserad av att undersöka slöjdlärares resonemang och erfarenheter gällande detta.

Till avhandlingen önskar jag intervjua finlandssvenska slöjdlärare. Intervjun kommer att se via Zoom enligt överenskommen tidpunkt. Intervjun kommer att bandas in för att kunna användas i forskningssyfte.

Om du är intresserad av att delta i en individuell intervju eller vill ha mera information om intervjun, vänligen besvara detta inlägg eller kontakta mig via mejl: alina.holmstrom@abo.fi

Tack på förhand!

Med vänliga hälsningar: Alina Holmström

Bilaga 2. Mejlet som skickades till de slumpmässigt valda slöjdlärarnas mejl-adresser, vilka hittades med hjälp av sidan svenskskola.fi

Hej! Jag heter Alina Holmström, femte årets slöjdvvetenskapsstuderande vid Åbo Akademi.

Jag håller på att skriva min magisteravhandling om materialanskaffning inom slöjden och är intresserad av att undersöka slöjdlärares resonemang och erfarenheter gällande detta.

Till avhandlingen önskar jag intervjua finlandssvenska slöjdlärare. Intervjun kommer att se via Zoom enligt överenskommen tidpunkt. Intervjun kommer att bandas in för att kunna användas i forskningssyfte.

Om du vill ha mera information om intervjun till magisteravhandlingen, äntligen kontakta mig här via mejl. Så skickar jag mera information åt dig. Om du är intresserad av att delta kontakta mig så bokar vi in en tid.

Hoppas att du vill delta i en intervju!

Tack på förhand!

Med vänliga hälsningar: Alina Holmström

Bilaga 3. Intervjuguiden

Magisteravhandling: Intervjuguide - Alina Holmström, 1802455

Förhandsinformation:

Denna intervju kommer att ta ca 20-25 minuter. Den bandas in för att jag senare skall kunna komma tillbaka till dina svar.

Intervjun kommer att analyseras och göras anonym. Denna information kommer sedan att användas i min magisteravhandling. De original svaren med dina egna uppgifter kommer att raderas då jag är färdig med min avhandling.

Ger du samtycke att fortsätta med intervjun?

Uppvärmningsfrågor:

1. Arbetar du som lärare inom textilslöjden eller som lärare inom tekniska slöjden? Eller slöjd?
2. Hur länge har du arbetat som slöjdlärare?
3. På vilket stadie är denna skola du arbetar vid? Eller vilket stadie har du slöjdundervisning med?
 1. Inom vilka årskurser undervisar du?
4. Var ligger skolan? På landsbygden eller i en stad?
5. Antalet elever i skolan?

Huvuddelen:

Ekonomi

- Budget för materialanskaffningen?
 - Hurdan budget har läraren för slöjdundervisningen?
 - Vad skall budgeten räcka till?
 - Finns det en skild budget för material och en skild för maskiner och verktyg?
- Hur är budgeten uppdelad i skolan?
- Känner du att budgeten ger dig den frihet som du vill ha?

Leverantör

- Varifrån skaffas materialet?
 - Hur jämför du priser och kollad som är billigare? Vad gör du för att hålla priset nere, skaffar material från flera olika ställen?
 - Vem säger varifrån du skaffar material?

- Varför beställer du från samma ställe alla gånger?

Mängd

- Hur mycket av samma material brukar du skaffa in?

Delaktighet

- Hur ser elevernas delaktighet i valet av material som skaffas ut?
 - När /Hur brukar eleverna få komma med och köpa olika material till de egna produkterna? Direkt från en butik?

Uppföljning

- Hur följer du med materialåtgången och ekonomin under läsåret?

Egenskaper

- Vad tänker du på då du gör anskaffningen av material?
- Vad är det som spelar mera roll? Materialets egenskaper eller vad materialet skall användas till?
- Hurdant material brukar du oftast alltid köpa in år efter år?

Hållbar utveckling

- Hur tar du upp hållbar utveckling inom slöjden?
 - Vilka delar av hållbar utveckling tas upp: den sociala dimensionen, miljö dimensionen eller ekonomi dimensionen?
- Hur styr du för att anskaffningen av material, så att du endast har sådant material som du kommer att använda i undervisningen?

Återbruk

- Vad anser du om återanvänt material i slöjden?
- När/Hur använder du återanvänt material i din slöjdundervisning?
- Vem är det som samlar in det återanvända materialet till slöjden?
 - Läraren själv?
 - Kan eleverna och deras föräldrar vara med och samla in material som de längre inte skall ha och hämta det till skolan?
 - Samlar hela skolan in återanvändbart material tillsammans?

Läroplans koppling

- Hur ser Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen och dess inflytande ut?
- Hur ser Lokala läroplanen och dess inflytande på materialanskaffningen ut?
 - Vad för slags material skaffar du som kan uppnå målen och de tänkta arbetsområden i olika årskurser enligt den lokala läroplanen?

Fråga slöjdläraren: Har du något ytterligare att berätta vad gäller materialanskaffning till slöjdundervisningen, alltså något som jag inte har kommit på att fråga om?

Slut information:

Tack för att du ville delta i denna intervju! Intervjusvaren kommer som sagt att transkriberas och bli anonyma i min avhandling. Svaren kommer att analyseras och diskuteras med hjälp av tidigare forskning. Avhandlingen kommer att publiceras på Doria.fi då den är klar. Jag kan sända länken till dig efter att avhandlingen är publicerad.